

บทที่ 4

ปัญหาการเลือกใช้คำ

4.1 ความน่า

ถึงแม้ว่าการ *เรียนรู้* และการ *เลียนแบบ* ภาษาจะเป็นความสามารถที่มนุษย์ปกติมีมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ ทำให้สามารถพูดและฟังภาษาที่ตนรับเข้ามาได้โดยอัตโนมัติ แต่การใช้ภาษาเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สังคมได้สมมติขึ้น ซึ่งมนุษย์จำเป็นต้อง *เรียน* และ *ฝึกฝน* หรือ *ซึมซับ* เพื่อให้สามารถใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะในแต่ละสังคม

คณิตศาสตร์ ถือว่าเป็น ศาสตร์ อย่างหนึ่ง ภาษา ก็ถือว่าเป็น ศาสตร์ อย่างหนึ่ง แต่ ภาษาไม่ใช่คณิตศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความหมายของคำ

เมื่อเราพูดว่า "เด็ก ๆ มากันพร้อมหน้า" เราก็มิได้หมายถึงเด็กเพียง 2 คน หรือ "ลูกหลานมากันเต็มบ้าน" ก็มิได้หมายความว่า มีเพียงลูกกับหลานมากันเพียง 2 คนเท่านั้น

เมื่อเราพูดว่า "คนตัวดำนั่งกระโปรงดำใส่เสื้อสีดำ ๆ" นอกจาก *ดำ* 2 คำแรกจะสีต่างกันแล้ว *ดำ ๆ* ก็ยังมีได้หมายความว่า "ดำ 2 ที" หรือ "ดำเป็น 2 เท่า" อีกด้วย

"มีความรู้ *รู้ ๆ* ปลา *ปลา ๆ*" ก็มิได้หมายความว่า "รู้เรื่อง *รู้ ๆ* 2 ตัว กับปลา 2 ตัว"

"เขาต้องวิ่ง *วิ่ง* เพื่อเธอ" ก็ไม่สามารถจะแปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า "He has to run and dance for her."

"เลือกตั้งคราวนี้คงจะ *ฆ่าฟัน* กันตายอีกมาก" ปรากฏว่ามีการฆ่ากันจริง แต่ไม่ได้ฟันสักหน่อย มีแต่ยิงกับวางระเบิดเท่านั้น

"เขารักกันอย่าง *ดุจดั่ง*" ก็ไม่มีทั้งการดุและการดั่ง

"*โตะ* กินข้าว" ก็มิได้หมายความว่า เมื่อเอาข้าวไปวางบนโตะแล้ว โตะก็จะกินข้าวทั้งหมด

"*แกง* ไก่" ก็มิได้มีความหมายเพียงนำไปวางไว้ข้าง ๆ แกง หรือ โยนไก่อลงไปในน้ำแกง

"*ต้ม* ย่า" ก็มิได้หมายความว่า ต้มเสร็จแล้วต้องนำมาฆ่าต่อ

"*มะม่วง* กำลังกิน" ก็มิได้หมายความว่า มะม่วงกำลังกินอะไร มีแต่คนอยากกินมะม่วง

"ตัดเสื้อ" ก็มีได้หมายความว่า นำเสื้อมาตัด กลายเป็นตัดผ้า ให้เป็นเสื้อ ในทำนองเดียวกับ "ชุดหลุม" ก็มีได้หมายความว่า มีหลุม อยู่แล้วจึงขุด มีแต่จะขุดดินให้กลายเป็นหลุม

ฉะนั้นในเรื่องของความหมายจะคิดอย่างคณิตศาสตร์ไม่ได้ เช่น มหาสมุทร หมายถึง ทะเลใหญ่ มหา แปลว่า ใหญ่ สมุทร แปลว่า ทะเล สมมติว่าจะสั่งให้คอมพิวเตอร์แก้ข้อความในบทความเรื่อง หนึ่ง โดยแก้คำว่า ทะเล เป็น สมุทร ทั้งหมด เราอาจจะได้ข้อความว่า "น้ำในช่วงนี้มีสีน้ำสมุทรสวยมาก" ก็เป็นไปได้

เราคงจะทำเช่นนั้นไม่ได้ เพราะความหมายในภาษานั้นไม่ เหมือนกับ $X + Y = Z$ แม้ว่า Y จะเท่ากับ A แต่จะนำ A เข้า มาแทนที่ Y เป็น $X + A = Z$ ไม่ได้

เรื่องของการใช้ภาษาจึงเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกใช้คำ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

4.2 ปัญหาการใช้คำภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย

ในปัจจุบันนี้มีผู้ตั้งข้อรังเกียจการใช้ภาษาไทยปนภาษาอังกฤษกัน มาก เหตุที่ตั้งข้อรังเกียจกันเช่นนั้นคงเป็นเพราะต้องการจะรักษา ภาษาไทยไว้ให้บริสุทธิ์ ไม่ต้องเสียเอกลักษณ์ไปเพราะมีภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนมากเกินไป ซึ่งอาจจะทำให้เราต้องสูญเสียภาษา ประจำชาติไป

การมีภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาใดภาษาหนึ่งนั้น ความจริงไม่ใช่เรื่องแปลก ถ้าผู้พูดภาษานั้น ๆ ยังมีชีวิตอยู่ และ ยังติดต่อกับชาวโลกอยู่ ภาษาอื่น ๆ นอกจากภาษาไทยก็มีภาษาต่างประเทศปะปนอยู่เช่นกัน

ภาษาต่างประเทศในภาษาไทยที่นับว่าสำคัญก็มีภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาจีน ภาษาเขมร และภาษาอังกฤษ

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรามากที่สุด เพราะเรายืมคำจากทั้งสองภาษานี้มาใช้อย่างมากมาย ทั้งในพจนานุกรมและในชีวิตประจำวัน เราเริ่มต้นยืมตั้งแต่มื่อใดเป็นเรื่องที่กล่าวได้ยาก แม้แต่ในศิลาจารึกหลักที่หนึ่งก็มีคำ บาลีสันสกฤตใช้แล้ว

ส่วนคำยืมจากภาษาจีนนั้น ไม่น่าจะเข้ามาพร้อมกับการอพยพ ของคนจีน หรือจากความสัมพันธ์ดั้งเดิม เพราะมีคำไทยหลายคำที่ใช้

ตรงกับคำภาษาจีนกลาง

ภาษาเขมรในปัจจุบันไม่แน่ว่าจะเป็นภาษาเดียวกับขอมในสมัยก่อนหรือไม่ แต่เราก็มักจะถือว่าเป็นชนชาติเดียวกันจึงมักจะใช้คำว่าขอมกับเขมรแทนกัน ความสัมพันธ์ระหว่างขอมกับไทยนั้นคงจะมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีแล้ว คำเขมรในภาษาไทยนอกจากจะเป็นคำในชีวิตประจำวันแล้วก็ยังมีที่ใช้เป็นราชาศัพท์อีกด้วย

คำยืมจากทั้งสามภาษานี้อยู่ในภาษาไทยมานานจนแทบจะสังเกตไม่ได้ว่าเป็นคำจากภาษาต่างประเทศ ดังจะเห็นได้ว่า เราใช้คำว่า *จิต พุทธ สกิติ อาหาร* โดยไม่คิดว่าเป็นภาษาบาลีสันสกฤต เราใช้คำว่า *โต๊ะ เก้าอี้ ถ่าน ตัว* โดยไม่คิดว่าเป็นภาษาจีน เราใช้คำว่า *กระป๋อง ขนม คลั่ง จมูก ทบวง* โดยไม่คิดว่าเป็นภาษาเขมร

คำจากภาษาต่างประเทศที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยมิได้หยุดยั้งอยู่เพียงเท่านั้น ในปัจจุบันคำที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยอย่างมากมายก็คือคำจากภาษาอังกฤษด้วยอิทธิพลทางด้านการค้าและเทคโนโลยี (คำนี้ก็ยืมมาเช่นกัน)

คำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต จีน และเขมรไม่เคยทำให้ภาษาไทยเสียเอกลักษณ์หรือหายไปจากโลกนี้ แต่กลับเข้ามากลมกลืนอยู่ในภาษาไทยได้อย่างแนบเนียน ทั้งนี้เพราะคำยืมเหล่านี้ได้ถูกดัดแปลงทั้งในด้านเสียงและความหมายอย่างเหมาะสมกับภาษาไทยนั่นเอง

ฉะนั้นแม้ว่าใครจะตั้งข้อรังเกียจภาษาอังกฤษอย่างไรก็คงจะหนีไม่พ้น เช่นเดียวกับที่เราหนีไม่พ้นภาษาบาลีสันสกฤต เขมร และจีน ปัญหาที่มีอยู่เพียงว่าเราจะปรับภาษาให้เข้ากันได้เหมาะสมอย่างไรเท่านั้น

4.2.1 อังกฤษปนไทยอย่างไรเหมาะสม

ภาษาอังกฤษที่ปะปนอยู่ในภาษาไทยมีลักษณะต่าง ๆ กันไป ต่อไปนี้คือข้อสังเกตที่ได้จากการใช้ภาษาในปัจจุบัน

ชื่อเฉพาะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ เช่น จอห์น (John) แซนดี้ (Sandy) ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็น คุณจอห์น คุณจร หรือ คุณแซนดี้ ยกเว้นแต่อยากตั้งชื่อใหม่ เช่นเดียวกับชื่อเฉพาะอื่น ๆ เช่น ไอบีเอ็ม (IBM) ไมโครซอฟต์ (Microsoft) โค้ก (Coke) เป๊ปซี่ (Pepsi) ฯลฯ ชื่อของเขามาอย่างไรก็ต้องใช้ไปตามนั้น ถึงจะเป็นชื่อมหาวิทยาลัยก็ไม่จำเป็นต้องแปล เช่น มหาวิทยาลัย

ฟลอริดา สเตต (Florida State University) ก็ไม่ต้อง
แปลว่า มหาวิทยาลัยแห่งรัฐฟลอริดา ชื่อประเภทนี้ก็คือวิสามันนาม
นั่นเอง

วิสามันนามบางคำก็จำเป็นต้องเรียกชื่อภาษาอังกฤษ เพื่อให้สื่อ
ได้ง่าย เช่น คอมพิวเตอร์ ไมโครโฟน ซอล์ก ฯลฯ แม้แต่ครู
ภาษาไทยก็จำเป็นต้องใช้ไมโครโฟนและซอล์กเป็นเครื่องมือในการ
สอนภาษาไทยเช่นกัน

วิสามันนามและวิสามันนามดังกล่าวข้างต้นอาจจะใช้อย่างเป็น
ทางการหรือในภาษาเขียนได้อย่างไม่ขัดเขิน ส่วนคำกริยาและคำ
ประเภทอื่น ๆ อาจจะยังไม่รับประกันว่าเป็นภาษาเขียนที่ดี แต่ก็ใช้กันเป็น
ภาษาพูดอย่างรู้เรื่องได้ เช่น โอเค โทวด โพรโหมต เข็ก เคลียร์
เบลอร์ เบรก ฯลฯ

ดูเหมือนว่า คำกริยาจะเป็นคำที่เข้ามาปะปนกับภาษาไทยได้
อย่างไม่สนิทสนมนัก เช่น ดิสเครดิต เกิด มูฟ ฯลฯ คำประเภทนี้จึง
ยังไม่ควรใช้ในภาษาทั่วไป เพราะจะทำให้สื่อไม่ได้หรือไม่ชัดเจน

4.2.2 การตัดแปลงคำภาษาอังกฤษเข้าสู่ภาษาไทย

คำภาษาอังกฤษที่นำมาใช้ในภาษาไทยนั้นมักจะเป็นคำสั้น ๆ ที่
กะทัดรัดมากกว่าคำไทย ดังจะเห็นได้จากคำกริยาในประโยคต่อไปนี้

"เรื่องนี้ยังไม่เคลียร์"

"ข้างมันฉันทันไม้แคร์"

"น่าจะเข็กกันให้ตีกันก่อนที่จะตำหนักัน"

"เขาไปทัวร์ญี่ปุ่นมา"

"ละครเรื่องนี้เขาต้องเทกหลายครั้ง"

"เขาก็เทกแคร์หนุติคะ"

"ทำงานมากจนสมองเบลอร์ไปหมดแล้ว"

"หมันพิตจัดจริงนะ"

"เสื่อคุณพิตไปหน่อย"

"เรื่องนี้ผมพชมานานแล้ว"

"ผมไม่มายค์หรือครับ"

"เขาเลตตามเคย"

"ท่าแบบนี้ไม่เวีร์กนะ"

"โอเค ยังไงก็ได้"

คำนามก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน นั่นคือสั้นและกะทัดรัดกว่า เช่น *บัสเลน* (สั้นกว่า*ทางสำหรับรถประจำทาง*) บางคำก็ตัดให้สั้นลงมาอีก เช่น *แอร์* จาก *air conditioner* (ลักษณะเดียวกับที่เคยตัดคำว่า *number* ลงมาเหลือเพียง *เบอร์*) *รถเมล์* (สั้นกว่า *รถประจำทาง*) คำบางคำนั้นเลือกจากคำภาษาอังกฤษที่สั้นที่สุด เช่น *ลิฟต์* (เลือก *lift* ไม่เลือก *elevator*) แต่ถ้าคำไทยสั้นกว่าก็มักมีผู้ใช้มากกว่าภาษาอังกฤษ เช่น *ตู้เย็น* (คำนี้สั้นกว่า *refrigerator*) ส่วนคำว่า *เฟอร์นิเจอร์* ซึ่งยาวกว่าคำว่า *เครื่องเรือน* นั้น ที่ได้รับความนิยมก็คงจะเป็นเพราะมีความหมายกว้างกว่าคำไทย

ขอให้สังเกตว่าคำภาษาอังกฤษที่ใช้^{นี้}ออกเสียงแบบไทย ดังจะเห็นได้ชัดในคำว่า *มาย* (*mind*) คำว่า *เลน* (*lane*) นั้นก็มีบางคนออกเสียงสั้น ๆ เป็น *เด็น* ส่วนคำว่า *เคลียร์* (*clear*) นั้นบางคนถึงกับออกเสียงว่า *เคีย* เพราะออกเสียงควบกล้ำไม่ได้

การใช้คำภาษาอังกฤษจึงมีลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้ คือ ประการแรก เป็นเพราะหาคำไทยที่เหมาะสมกว่าไม่ได้ เช่น "ที่นี่รับสมัคร*บาร์เทนเดอร์*" "ซู*เปอร์มาร์เก็ต*แห่งใหม่ใหญ่โตมาก" "ดาราคอนนี่นั้นน่ารัก*เชิ๊ก*ขึ้นมา" "เงิน*ดาวน์*ขนาดนี้ คงต้อง*ดาวน์*กันหลายเดือน" "เขาเป็นคน*ฟอร์มดี* คงไม่เสีย*ฟอร์ม*ง่าย ๆ" "ไอ*เดีย*ของเขาดีมาก"

ข้อนี้เป็นเหตุผลดั้งเดิมที่ทำให้เรามีคำอย่าง *กอล์ฟ* *ควินิน* *ฟุตบอล* ฯลฯ ใช้ในภาษาไทย

ประการที่สอง แม้จะใช้คำภาษาอังกฤษก็ไม่ใช้หลักภาษาอังกฤษ เป็นต้นว่านำคำ *จ็อกกิ้ง* (*jogging*) มาใช้เป็นคำกริยา นำส่วนท้ายของคำมาเป็นคำกริยา เช่น *ซิ่ง* (จาก *racing*) นำคำกริยาสองคำมาผสมกันเป็นคำใหม่ เช่น *เช็ก* (*check*) กับ *บิล* (*bill*) รวมกันเป็น *เช็กบิล* บางครั้งก็แปลงคำและความหมาย เช่น *จิกโก้* (จาก *gigolo*) แล้วตัดสั้นเป็น *โก้* จากนั้นก็สร้างคำใหม่ต่อออกไปอีกเป็น *จิกโก้* *ก็* *บาร์เทนดี้* (จาก *บาร์เทนเดอร์*)

ประการที่สาม ความหมายจะเปลี่ยนไปเล็กน้อยหรือเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เช่น

"ร้านอาหารแห่งนี้ต้องการ*กัปตัน*อีกหลายคน"

"บ่อย เอาอาหารมาเร็ว ๆ หน่อย"

"สวัสดิ์ครับแผนเพลงที่รัก"

"หนูยังไม่มีแผนค่ะ"

"ผมกับแผนยังไม่มีลูก"

"ผมจะต้องรีบไปเข้าวินรถข้าง ๆ ห้าง"

ประการที่สี่ การสร้างคำใหม่จะสร้างตามหลักภาษาไทย กล่าวคือคำขยายอยู่ข้างหลัง เช่น เด็ก**บ๊ม** เด็ก**เสิร์ฟ** ทาง**ทเวย์** ทาง**วันเวย์** **แท็กซีมีเตอร์** (คำนี้ ทั้งคำนามและคำขยายเป็นภาษาอังกฤษทั้งคู่ แต่ไม่เรียงรูปตามไวยากรณ์อังกฤษ) **บ๊มน้ำมัน** **รถแอร์** **สาวเสิร์ฟ** **ห้องแอร์** ฯลฯ

จากตัวอย่างและเหตุผลที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทยในลักษณะนี้ ล้วนแต่ถูกตัดแปลงให้กลายเป็นไทยไปแล้วทั้งสิ้น

น่าจะถือได้ว่าเป็นการสร้างความจริงอกงามให้แก่ภาษาไทยได้อย่างหนึ่ง ทำให้ภาษาไทยไม่ตาย ยังใช้สื่อสารกันในโลกสมัยใหม่ได้นั่นเอง แต่การใช้ก็ยังคงต้องคำนึงถึงกาลเทศะด้วย

จะได้กล่าวถึงเรื่องนี้เพิ่มเติมต่อไปอีกข้างหน้า

4.3 ปัญหาการใช้คำไทยอย่างไม่เหมาะสม

การใช้คำไทยอย่างไม่เหมาะสมมีอยู่มากมายหลายประการ ดังจะได้แยกกล่าวดังต่อไปนี้

4.3.1 ภาพลักษณ์ของคำ

เมื่อครั้งที่คนไทยพากันประท้วงพจนานุกรม Longman ในเรื่องคำจำกัดความของ Bangkok นั้น ความจริงมิใช่เรื่องการปฏิเสธว่ากรุงเทพฯไม่มีโสเภณี แต่ประท้วงเพราะความกลัวลึก ๆ ในใจที่ว่าเมื่อใดที่คนได้ยินคำว่ากรุงเทพฯก็จะพากันนึกถึงโสเภณี หรือกลัวในเรื่องภาพลักษณ์ของคำนั่นเอง

ภาพลักษณ์หรือ image คือภาพที่คนทั่วไปจะนึกถึงทันทีว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น ไม่ว่าความจริงจะเป็นเช่นนั้นหรือไม่ก็ตาม เรื่องนี้ไม่เพียงแต่คนไทยเท่านั้นที่กลัว ชาวไทหนักก็กลัวหรือไม่พอใจทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงที่คนไทยประท้วงเรื่องคำจำกัดความของ Bangkok นั้น ก็มีจดหมายประท้วงจากชนชาติอื่น หรือข้อเขียนที่ชี้ให้เห็นภาพ

ลักษณะของคำอื่นที่ไม่น่าชมเช่นกัน

มีหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับหนึ่งเขียนถึงประเทศอิตาลีว่า

"Italy is well-known for football teams, the mafia and pasta."

จึงได้รับจดหมายประท้วงจากชาวอิตาลีรายหนึ่งว่าวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาติเขาหายไปไหน ทำไมไม่กล่าวถึง กลับไปพูดถึงฟุตบอลมาเฟีย และอาหารชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่ยุติธรรม

ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้ประท้วงว่ามีพจนานุกรมไทย-อังกฤษเล่มหนึ่งให้คำจำกัดความของคำว่า *Jew* ว่า "selfish" หรือ "เห็นแก่ตัว" อีกรายหนึ่งก็ชี้ให้เห็นว่า พจนานุกรมไทยอีกเล่มหนึ่งก็ให้คำจำกัดความของคำว่า *ทมิฬ* ว่า "ดร้าย, ร้ายกาจ"

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ เป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ประโยคอย่างไร

"นี่แก ออย่าฮิวให้มันมากนักเลย" หรือ

"ไอ้คนใจทมิฬ มันทำได้ลงคอ"

อาจจะเกิดขึ้นทั้ง ๆ ที่ผู้พูดไม่ทันได้นึกถึงชนชาตินั้น ๆ แต่ก็สร้างความไม่พอใจขึ้นมาได้

ในทำนองเดียวกัน คำที่มีภาพลักษณ์ที่ติดตัวอยู่ แม้จะทำไมดีก็ยังไม่ใช้คำที่ดีนั้นบรรยายได้ เช่น พาดหัวหนังสือพิมพ์ที่ว่า "อภัยโทษสองสาวผู้ดี" *ผู้ดี* ที่ว่านั้นหมายถึง อังกฤษ ส่วนสองสาวที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษนั้นมีความผิดฐานขมขยาเสพยาเสพติด จะเห็นได้ว่ายังใช้คำว่า *ผู้ดี* อยู่ ทั้ง ๆ ที่การกระทำนั้นน่าจะถือว่าเป็นการกระทำของผู้ร้าย

คำว่า *เชย* เป็นคำกริยา ที่มีความหมายหลายนัย นัยแรกหมายถึงสัมผัสเบา ๆ หรืออ่อนช้นเบา ๆ ด้วยความเอ็นดูหรือรักใคร่ เช่น เชยแก้ม เชยคาง นัยที่สองหมายความว่า ไปรยปรายลงมา ในคำว่า ฝนเชย นัยที่สามหมายความว่า พัดมาเฉื่อย ๆ (ใช้แก่ลม) นัยที่สี่หมายความว่า สกิดงาเอาน้ำมัน เรียกว่า เชยน้ำมันงา

ในปัจจุบันนี้ความหมายนัยแรก เป็นความหมายที่รู้จักกันมากที่สุด นอกนั้นเป็นความหมายที่ไม่ค่อยได้ใช้กันถึงแม้ว่าจะระบุไว้ใน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ก็ตาม นอกจากนี้ยังมีอีกความหมายหนึ่งที่ยังมิได้ระบุไว้ แต่เป็นความหมายที่คนไทยปัจจุบันเข้าใจได้ไม่แพ้ความหมายนัยแรก ตัวอย่าง เช่น

"เขาแต่งตัวเชยมาก"

"เขาชอบทำอะไร *เชย* ๗"

ความหมายของคำนี้ได้มาจากลักษณะของตัวละครตัวหนึ่งในหนังสือนิยายชุดสี่สหาย หรือ พล นิกร กิมหงวน ของ ป.อินทรปาลิต ผู้ที่เคยอ่านหนังสือชุดนี้คงพอจะนึกออกว่าลักษณะของลุงเชยอันเป็นที่มาแห่งความหมายใหม่ของคำว่า *เชย* นี้เป็นอย่างไร คนรุ่นใหม่แม้จะไม่เคยอ่านหนังสือชุดนี้ก็สามารถเข้าใจความหมายของคำนี้ได้เพราะอิทธิพลของวรรณกรรมได้ช่วยสร้างความหมายใหม่ให้แก่คำนี้ จนติดอยู่ในภาษาแล้ว

ยังมีชื่ออีก 3 ชื่อที่ถูกอิทธิพลของวรรณกรรมทำให้มีความหมายไปในทางไม่ได้ไปแล้วอย่างแก้ไขไม่ได้ก็คือ *โมรา กากี* และ *วันทอง*

ชื่อสามชื่อนี้หมายถึงหญิงชู้ มักมากในกามารมณ์ เพราะมีสามีมากกว่า 1 คน โดยเฉพาะนางโมรานั้นมีความชั่วขนาดช่วยให้ชายอื่นฆ่าสามีของตนเองด้วย เราจึงมีวลีในภาษาไทยว่า "โมราฆ่าตัว" "กากีมีชู้" และ "วันทองสองใจ"

ในปัจจุบันนักวรรณกรรมสมัยใหม่หลายคนได้ช่วยกันวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครเหล่านี้เสียใหม่ แล้วลงความเห็นว่าคุณทั้งสามนี้หาได้ชั่วซ้ำตามที่เคยเชื่อถือกันมาไม่ นางโมรานั้นมีกำเนิดมาจากชนนิก เมื่อจันทะโครบ (หรือ จันทโครพ) เปิดผอบ นางก็โตะเป็นสาวทันที ไม่มีโอกาสได้ผ่านการอบรมเลี้ยงดูใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อจันทะโครบต่อสู้กับโจรป่านั้น ต่างก็ยึดมือนางไว้คนละข้าง (ตามบทกลอน) เลยไม่รู้ว่าคุณใช้มือที่สามยื่นดาบไปไว้ตรงกลางหรืออย่างไร ส่วนนางกากีนั้นก็อยู่แต่ในปราสาท อยู่มาวันหนึ่งพระยาครุฑก็บินลงมาโฉบเอาไปเอง แล้วต่อมาคนธรรมดาที่ยังลอบเข้ามาหาอีก นางวันทองนั้นเล่าก็ไม่เคยมีโอกาสดัดสันใจเรื่องใดเลย ทั้งสิ้นตั้งแต่เกิดมา เมื่อให้เลือกว่าจะอยู่กับใคร นางจึงตอบไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าใครจะช่วยกันวิเคราะห์อย่างไร ชื่อทั้งสามนี้ก็กลายเป็น "ชื่อเสีย" ในภาษาไทยไปแล้วอย่างไม่มีทางแก้ไข ทั้ง ๆ ที่นางทั้งสามก็มีความสวยงามเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็ยังไม่เคยได้ยินเลยว่าคุณจะกล้าตั้งชื่อลูกสาวสามใบเถาว่า *โมรา กากี* และ *วันทอง*

4.3.2 การใช้คำหยาบ

คำในภาษาไทยบางคำมีทั้งความหมายธรรมดาและความหมายที่ออกไปในทางหยาบคาย ผู้ใช้ภาษาบางคนมิได้หมายความว่า

หยาบคายเลย แต่คนฟังอาจจะตีความไปในทางนั้นก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไป

"เกิดน้ำท่วมใหญ่ ผู้คนพากันหนีตายขึ้นไปอยู่บนเนิน แล้วก็หลับนอนกันอยู่ที่นั่นทั้งคืน"

"โรงเรียนอนุบาลแห่งนี้เอาใจใส่ดูแลเด็ก ๆ เป็นอย่างดี เมื่อรับประทานอิ่มแล้วก็พากันไปหลับนอนอยู่ในห้อง"

"โจรเข้าหัวตำรวจแล้วเมื่อคืนนี้"

"เขาถูกจับเพราะไปเข้าหาน้องเมีย"

อ่านดูเผิน ๆ คำว่า *เข้าหา* ในประโยคแรกเหมือนกับจะผิด แต่ความจริงไม่ผิด เพราะคำว่า *เข้าหา* มีความหมายสองอย่าง *เข้าหา* ในประโยคแรกหมายความว่า ไปให้เห็นหน้า, ไปอ่อนน้อม ส่วนในประโยคหลังหมายความว่า ลอบเข้าห้องหญิงเพื่อการชู้สาว

"ชีวิตของเธอตกต่ำลงมากจนต้องขายของเก่ากินไปวัน ๆ"

ประโยคนี้ฟังดูกำกวมมาก ไม่รู้ว่าเธอเอาทรัพย์สินสมบัติเก่าที่หมายถึงแก้วแหวนเงินทองออกมาขาย หรือว่าเธอขายตัวกันแน่

หนุ่มไทยคนหนึ่งไปอยู่เมืองนอกตั้งแต่เด็ก ไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทยนัก อยู่มาวันหนึ่งก็เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน พร้อมกับรับฝากของจากเพื่อนคนหนึ่ง เพื่อนนำมามอบให้แก่เพื่อนอีกคนหนึ่งในเมืองไทยด้วย เมื่อไปถึงที่ทำงานของคนที่จะได้รับของฝาก ปรากฏว่าเธอไม่อยู่ เพื่อนร่วมงานใจดีจะช่วยรับของไว้ให้ แต่หนุ่มคนนั้นไม่กล้าฝากไว้ให้ โดยอ้างว่า

"ไม่ได้หรอกครับ มันเป็นของลับ ผมต้องให้กับมือเธอ"

ขณะที่คนฟังอมยิ้ม หนุ่มกลับทำหน้าเหวอ เพราะแปลจากคำว่า *secret thing* จริง ๆ

เคยมีผู้ตั้งชื่อคอลัมน์ในนิตยสารแห่งหนึ่งตั้งชื่อคอลัมน์ที่น่าจะแปลมาจาก "Beloved Thing, Secret Thing" ว่า *ของรัก-ของลับ*

เคยเห็นนักศึกษาหญิงชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งใส่เสื้อยืดที่มีคำภาษาอังกฤษว่า *BITCH* พิมพ์ติดหน้าอกหราอยู่ จึงรีบบอกว่า "คำนี้หยาบมากนะ" แต่เธอกลับทำหน้าเหวอหราแบบไม่รู้เรื่อง ครั้นมีผู้อธิบายว่าหมายถึง "หมาตัวเมีย" เธอก็ยิ่งทำหน้างงใหญ่ว่ามันหยาบตรงไหน

วันต่อมาก็ได้ไปเห็นสาว ๆ ชาวญี่ปุ่นอีกหลายคนใส่เสื้อยืด และหมวกที่มีคำว่า *BITCH* พิมพ์ติดอยู่เกลื่อนเมือง จึงได้รู้ว่านี่คือสินค้าชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมมาก ไม่เพียงแต่จะมีคำนี้พิมพ์ติดอยู่

เท่านั้น แต่ยังมีรูปการ์ตูนผู้ชายขึ้นไปตีหัวผู้หญิง พร้อมกับภาษาอังกฤษ อีกประโยคหนึ่งว่า "I love you so much that I could kill you." (รักล้นจนฆ่าได้)

นี่ก็คงจะเป็นกรณีของ "ความไม่รู้" ที่ทำให้ไม่รู้สึกละอาย พอ ๆ กับที่ มีคนคิดว่า *ชิกเกน มอส* (chicken Mos) หมายถึง *ลูกไก่มอส (ที่นำรัก)* ทั้ง ๆ ที่หมายถึง *ไอ้ตาชาวมอส* หรือ *ไอ้ชัชลาดมอส* ต่อมาก็มีโอกาสได้ดูหนังฝรั่งทางโทรทัศน์ญี่ปุ่น มีชาวต่างประเทศหน้าตาชื่อ ๆ ถามชาวอเมริกันว่า "Would you like my peanut?" แต่ออกเสียง *peanut* เป็น *penis* คนถูกถามทำหน้าประหลาดแล้วตอบว่า "No, thank you."

ส่วนคนที่รู้แล้วพยายามหลีกเลี่ยงก็มีอยู่มาก เช่น คนไทยจะไม่กล้าพูดประโยคต่อไปนี้ดัง ๆ ในซูเปอร์มาร์เก็ตในสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษ

"ผักมีไหม" "อู๋ตาย พริกใหญ่จัง"

นี่ก็คงจะเป็นเหตุหนึ่งเหมือนกันที่รถยนต์ยี่ห้อหนึ่งในเมืองไทยต้องชื่อว่า *เอร่า* แทน *อีร่า* ชื่อ *เอลิซาเบท* เลยต้องเขียนว่า *เอลิซาเบท* หรือ *อาลิซาเบท* หรือ *อะลิซาเบท* และฟิล์มชื่อดังต้องกลายเป็น *โกดัก* แทน *โคแดก*

บางคนไม่คิดว่าคำบางคำเป็นภาษาไทย จึงไม่คิดว่าหยาบ เช่น *อีเมล* คำนี้บางคนไม่ชอบ เพราะถือว่า *อี* เป็นคำหยาบในภาษาไทย บางคนก็ไม่ยอมใช้อักษรโรมันว่า *Maharat* แทน *มหाराช* เพราะจะกลายเป็น *หนูใหญ่* เช่นเดียวกับที่ *ไทยรัฐ* ไม่ยอมเป็น *หนูไทย*

สมมติว่า นาย ก. ถูก นาย ข. เรียกว่า "ไอ้หอก" นาย ก. จึงนำความขึ้นฟ้องศาลฐานหมิ่นประมาท แต่ นาย ข. แก้วว่า คำว่า "ไอ้" ในที่นี้เป็นคำแสดงความสนิทสนม ส่วนคำว่า "หอก" ก็ไม่หยาบ เพราะพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า

หอก อาวุธสำหรับแทงชนิดหนึ่ง ทำด้วยโลหะ มีด้ามยาว เช่นนี้จะถือว่า นาย ข. กล่าวคำหยาบใช่หรือไม่

พจนานุกรมเป็นที่รวบรวมคำในภาษาที่ผู้ใช้ภาษาร่วมกันจัดทำ โดยมีราชบัณฑิตยสถานทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง ตรวจสอบ และรวบรวมให้เท่านั้น พจนานุกรมจึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ แต่ความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมก็เป็นเพียงความหมายพื้นฐานอันเป็นที่ยุติแล้วเท่านั้น มิได้รวมความหมายอันเกิดจากศิลปะการใช้ภาษาที่เปลี่ยน

ไปตามยุคสมัยด้วย

อาจารย์ภาษาไทยชั้นผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเคยเล่าให้ฟังว่า ในอดีตคำว่า *โททก* นั้นเป็นคำคำที่ร้ายแรงมาก แต่ปัจจุบันเราก็คงจะเห็นแล้วว่า คำนี้เป็นคำคำที่ "เบา" มาก ในพจนานุกรมเราจึงได้เห็นแต่ความหมายพื้นฐานว่า "จงใจกล่าวคำที่ไม่จริง, พูดปด, พูดเท็จ, (มักใช้ในที่ไม่สุภาพ)" เท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน ความหมายพื้นฐานของคำว่า *โททก* ก็เป็นเพียงดังที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ในศิลปะการใช้ภาษาปัจจุบัน คำนี้ถือได้ว่าเป็นคำคำที่ร้ายแรงมาก

ความหมายอันเกิดจากศิลปะการใช้ภาษานี้เปลี่ยนไปความยุคสมัย จึงไม่มีระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับมาตรฐาน แต่อาจจะเก็บไว้ในพจนานุกรมคำคะนอง หรือคำสแลงได้ (ถ้ามี)

คำถามที่ว่า นาย ข. กล่าวคำหยาบหรือไม่นั้น ก็ต้องตอบว่า "ใช่" เพราะในยุคที่ นาย ข. กล่าวคำนี้ คำนี้ถือว่าเป็นคำหยาบ

ในสมัยรัชกาลที่ 4 นั้น มีคำอยู่มากมายที่ถือกันว่าเป็นคำหยาบหรือไม่สมควรใช้ แต่ในปัจจุบันเราได้ใช้คำเหล่านี้เป็นธรรมดาไปแล้ว ดังจะขอยกประกาศรัชกาลที่ 4 บางข้อมาให้ดูดังนี้

"...คือ คำว่าอ้วน ว่าผอม เป็นคำหยาบคำคำคำเลวประการหนึ่ง คืออาการที่ควรจะวิตกเป็นประมาณว่าดีว่าชั่วในสัตว์เดียรัจฉานมาพูดมาเจรจาในมนุษย์มีศักดิ์สูง ไม่มีประโยชน์ประการหนึ่ง คือทำให้กำเริบมิ่งขวัญของกายผู้มีสิริด้วยการเจรจาขัดแก่การที่โบราณห้ามมาประการหนึ่ง..."

...คือให้เห็นด้วยกันว่าการที่จะวิตกแล้วดีว่าผอมเป็นชั่วสรรเสริญว่าอ้วนเป็นดี เป็นประมาณของประโยชน์นั้นต้องการในสัตว์เดียรัจฉานสองจำพวกคือสัตว์ที่เป็นพาหนะจำพวกหนึ่ง เมื่อผู้ใดจะซื้อหาช้างม้าโคกระบืออูฐลาซึ่งเป็นพาหนะจะใช้แรง ก็ย่อมสรรเสริญว่าอ้วน ดีสัตว์ที่ผอม สัตว์ที่อ้วนมีราคาแพง สัตว์ที่ผอมมีราคาน้อย ถึงสัตว์ที่เป็นอาหารคือสุกรแพะแกะแลสมัน กวางทรายตลอดลงไปจนถึงเปิดไก่แลปลา บรรดาที่ใช้เนื้อเป็นอาหารผู้ซื้อหาต้องการก็เลือกหาสัตว์ที่อ้วนเพราะมีเนื้อมาก สัตว์ที่อ้วนมีราคาแพงเพราะสัตว์ที่ผอมเป็นสัตว์สงสัยว่าเป็นสัตว์มีโรค..."

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 เล่ม 3, 2534:20-22)

สรุปความได้ว่า คำว่า *อ้วน ผอม* นั้นใช้กับสัตว์ ไม่สมควรใช้กับมนุษย์ นอกจากนี้ยังถือว่า *อ้วน* ดีกว่า *ผอม* ด้วย

"...ฝ่ายหน้าฝ่ายในทั้งปวงจงรู้ทั่วกัน ถ้าจะกราบทูลพระกรุณา ด้วยข้อความสิ่งใด ๆ ก็ดี ในคำควรจะว่า ๆ ชอบเนื้อเจริญใจ แลติดเนื้อต้องใจ ที่เคยใช้มาแต่ก่อน ๆ นั้น อย่าได้ว่าเลยเป็นอันขาดทีเดียว เพราะว่าโวหารเช่นนั้นเป็นคำหยาบ..."

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 เล่ม 1, 2527:28)

ในปัจจุบันคำว่า *ชอบเนื้อเจริญใจ* นั้นก็แทบจะไม่มีใครใช้กันแล้ว ส่วนคำว่า *ติดเนื้อต้องใจ* ยังพอจะได้ยินอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นคำหยาบแล้ว

ส่วนคำที่ไม่ถือว่าเป็นคำหยาบ แต่ไม่สมควรใช้ ก็คือ *กะปิ* กับ *น้ำปลา*

"...คำบุราณราชครูชาวบ้านเรียกกันว่า กะปิ น้ำปลา คำข้าราชการกราบบังคมทูลพระกรุณาน้ำน้ำเคย ว่างาบิ พระราชดำริทรงเห็นว่า เรียกว่างาบิ นั้นหาสมกับของดีบังเกิดในเชื้อเคยไม่แลงาบิ นั้นชอบแต่จะเรียกว่าเชื้อเคยจึงจะต้องกับของดีบังเกิดจึงจะควร แต่น้ำเคยนั้น ข้าราชการเรียกว่าน้ำเคยก็ควร ด้วยเป็นของดีบังเกิดแต่เชื้อเคย คำบุราณราชครูเรียกกันว่ากะปิ น้ำปลา เห็นหาควรกับของดีบังเกิดไม่ ตั้งแต่ขึ้นไปภายหน้าให้ข้าราชการพระบรมมหาราชวัง พระบวรราชวัง แลเจ้าต่างกรมเจ้ายังไม่ได้ตั้งกรม แลอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง ให้เรียกว่าเชื้อเคยน้ำเคย ตามกระแสพระราชบัญญัติจึงจะควร"

(ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 4 เล่ม 1, 2527:31)

ในปัจจุบันเราก็ใช้คำว่า *กะปิ* *น้ำปลา* กันเป็นปรกติ ส่วนคำว่า *งาบิ* *เชื้อเคย* *น้ำเคย* นั้นแทบจะไม่เคยได้ยินกันแล้ว

อีกสามคำที่ห้ามใช้ก็คือ *อิฐหน้าวัว* *กระเบื้องหน้าวัว* และ *กระถางใส่น้ำ*

"...คำว่า กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องมุงหลังคา อ่างใส่น้ำ กระถางปลูกต้นไม้ คำเหล่านี้มีอยู่ ใช้กราบบังคมทูลพระกรุณาได้ เขียนทางว่าวแลเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายได้ แต่คำว่าอิฐหน้าวัวกระเบื้องหน้าวัว กระถางใส่น้ำ นั้นไม่มี ใช้ไม่ได้ ข้าราชการทั้งปวงอย่าได้เขียนถวาย..."

(ประชุมประกาศ รัชกาลที่ 4 เล่ม 1, 2527:186-7)

สามคำหลังนี้ถ้าใครจะใช้ในตอนนั้น ไม่ว่าจะมิหรือไม่มี ก็คงจะ

ไม่มีใครว่าอะไร

ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า คำหายหรือไม่สมควรใช้นั้นเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา คำที่ไม่สมควรใช้ในสมัยหนึ่ง อาจจะเป็นคำที่ใช้ได้อย่างปกติในอีกสมัยหนึ่ง คำบางคำถือว่าหายากในสมัยที่ใช้ และคำหายากในปัจจุบันบางคำอาจจะไม่หายากในอนาคตก็ได้ การใช้คำประเภทนี้จึงต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก

4.3.3 การใช้คำสุภาพ

การเลือกใช้คำในสังคมนั้นมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงหลายประการ ในตำราการใช้ภาษาโดยทั่ว ๆ ไปก็มักจะสอนว่า การใช้ภาษาที่ดีจะต้องคำนึงถึงวัยวุฒิ คุณวุฒิ ชาติวุฒิ เพศ ความสัมพันธ์ กาลเทศะ ฯลฯ ด้วยเหตุฉะนั้น คนคนเดียวกัน หรือสิ่งของอันเดียวกัน จึงอาจจะมีคำที่ใช้เรียกหลายอย่าง โดยที่ผู้ใช้ต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม ในสมัยหนึ่งคำบางคำอาจจะถือว่าไม่สุภาพ จึงต้องหาคำอื่นมาใช้แทน เช่น

ผักบุง	ใช้ว่า ผักทอดยอด
ผักกะเจด	ใช้ว่า ผักรุ้นอน
ผักตบ	ใช้ว่า ผักสามหา
ปลาช่อน	ใช้ว่า ปลาหาง
ตากแดด	ใช้ว่า ผึ่งแดด

ในปัจจุบันอาจจะมีบางคนไม่คิดว่าคำข้างต้นไม่สุภาพ แต่ก็มีคำบางคำที่ยอมรับกันว่าไม่สุภาพ ต้องหาคำอื่นมาใช้อยู่เสมอ เช่น

ชู้	ใช้ว่า อูจจาระ
เยี่ยว	ใช้ว่า ปัสสาวะ
มึง	ใช้ว่า คุณ เธอ ฯลฯ
กู	ใช้ว่า ผม ดิฉัน ฯลฯ

บางคนบอกว่าพูดกับเพื่อนสนิทได้ไม่เป็นไร แต่ก็ต้องระวังอย่าให้บุคคลที่สามได้ยินเป็นอันขาด ลองนึกถึงภาพสาวสวยแต่งตัวโก้ ตะโกนบอกเพื่อนในศูนย์การค้าก็แล้วกันว่า

"กูไปเยี่ยวก่อนนะ มึงคอยอยู่ตรงนี้"

คนอื่นที่ได้ยินจะรู้สึกอย่างไร

คำบางคำถือว่าไม่สุภาพเหมือนกัน แต่บางครั้งก็ใช้ได้ เช่น ตีน หัว ฝ่า เมีย ฯลฯ

คงจะไม่มีใครว่าอะไรถ้าคนคุ้นเคยกันจะพูดว่า

"เราก็มีมือมีตีนเหมือนกันไม่ต้องกลัว"

"โอ๊ย ปวดหัว"

"แปลกนะ ผัวจนแต่เมียรวยจัง"

ประโยคเหล่านี้ถึงคนอื่นจะได้ยินก็คงจะไม่เป็นไรนัก แต่ถ้าจะใช้้อย่างเป็นทางการก็ต้องเปลี่ยนคำใหม่ เป็น เท้า ศีรษะ สามี ภรรยา ฯลฯ

คำบางคำไม่ใช่คำไม่สุภาพ แต่ก็มีคำอื่นให้ใช้แทน ในกรณีที่ต้องการใช้ภาษาให้เป็นทางการ เช่น

พ่อ ใช้ว่า บิดา

แม่ ใช้ว่า มารดา

หมา ใช้ว่า สุนัข

หมู ใช้ว่า สุกกร

วัว ใช้ว่า โค

ตัวอย่าง เช่น

"ที่นี้จำหน่ายสุนัขนำเข้าจากต่างประเทศ"

"ทางการจะกำหนดราคาขายเนื้อโคและสุกรฆ่าแหละ"

"ระเบียบนี้ใช้กับบุคคลที่มีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว"

แต่มีรุ่นน้องคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่าเกิดอาการตัวแข็งไปหมดเมื่อได้ยินรุ่นพี่คนหนึ่งสัมภาษณ์อย่างจริงจังว่า "บิดาน้องทำงานอะไรคะ"

ในปัจจุบันมีคำบางคำที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นคำแสลงใจมากกว่าคำไม่สุภาพ เช่น

ชาวไทยภูเขา ให้ความรู้สึกที่ตึกว่า ชาวเขา

ผู้ต้องขัง ให้ความรู้สึกที่ตึกว่า นักโทษ

ชุมชนแออัด ให้ความรู้สึกที่ตึกว่า สลัม

เงิน ให้ความรู้สึกที่ตึกว่า แจ็ก

โดยเฉพาะคำว่า แจ็ก นี้ นับว่าเป็นคำที่สร้างความแสลงใจให้แก่คนจีนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่เมื่อก่อนนี้อาจจะไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ คำประเภทนี้ในปัจจุบันก็ยังมีอีกหลายคำ เช่น บักเสี้ยว ต้าปหรือ ฯลฯ ใครจะใช้ก็ต้องระวังให้ดี

คำแสลงใจเช่นนี้มีอยู่ทุกชาติทุกภาษา ที่เห็นได้ชัดก็คือ ในสหรัฐอเมริกา ที่ต้องเปลี่ยนจาก Negro มาเป็น Black แล้วมาเป็น Afro-American หรือ African American ในที่สุด

ฉะนั้นคำแสลงใจ แม้ว่าอาจจะไม่หยาบ แต่ก็ก็เป็นคำที่ไม่ควรใช้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวไว้ว่า *โสภณ* หรือ *โสภณี* หมายถึง หญิงตำแหน่ง ย่อมมาจาก *นครโสภณ* คำว่า *โสภณ* นี้มาจากภาษาบาลี ซึ่งหมายถึง หญิงงาม ภาษาสันสกฤต จะใช้ว่า *โคภิน*

ถ้าดูความหมายดั้งเดิมในภาษาบาลีแล้ว จะเห็นได้ว่า *โสภณ* มีความหมายที่แตกต่างไปจากคำว่า *โสภณี* ในความหมายปัจจุบันของภาษาไทยมาก ในสมัยพุทธกาลนั้น หญิงที่งามที่สุดในเมืองและเป็นที่ยกย่องของผู้ชายทุกคนจะถือว่าเป็น "ของกลาง" จะตกเป็นของชายคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวมิได้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า *นางกลางเมือง* นอกจากจะเป็น "ของกลาง" แล้ว *นางกลางเมือง* ยังเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตาของบ้านเมืองด้วย เพราะมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ต้อนรับแขกเมือง

ต่อมาเมื่อคำว่า *โสภณ* หรือ *หญิงโสภณ* มีความหมายดังในปัจจุบันนี้ คำว่า *นางกลางเมือง* จึงพลอยตกต่ำตามลงมาด้วย

คำที่ใช้เรียกโสภณียังมีอีกมากมาย เช่น *หญิงงามเมือง* *นางยังเงา* *หญิงคนชู้* *หญิงบริการ* *หญิงนักเที่ยว* *ผู้หญิงหาเงิน* *ผู้หญิงหากิน* *หญิงบางประเภท*

คำที่หยาบคายกว่าข้างต้นก็มี เช่น *ช็อกกาวรี* *กะหรี่* *อีตัว* นอกจากนั้นก็ยังมีคำสุภาพที่สร้างขึ้นมาจากคำหยาบ คือ *คุณตัว*

คำที่ใช้ในความหมายเชิงดีเตียน และมีความหมายโดยนัยหมายถึงโสภณียังมีอีกเช่น *หญิงแพศยา* *หญิงมักมากในกามคุณ* *หญิงเสเพล*

นางในวรรณคดีที่มีพฤติกรรมไม่งามตามความต้องการของผู้ประพันธ์ จนชื่อได้กลายเป็นชื่อของผู้หญิงที่ไม่ดีก็มีอยู่ 3 ชื่อ คือ *โมรภา* *กา* *กั* และ *วันทอง* ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่ชื่อทั้งสามนี้ไม่จำเป็นต้องหมายถึงโสภณียังได้

ถ้าเป็นโสภณียระดับไฮเทคก็เรียกว่า *นางทางโทรทัศน์* หรือ *นางเรี๋ยก*

ส่วน *นางบัวเรือ* นั้น หมายถึงหญิงที่ปรนเปรอเฉพาะชายคนใดคนหนึ่งผ่านทางอารมณ์โดยมิได้อยู่ในฐานะภรรยา

จะเห็นได้ว่าสังคมไทยได้สรรหาคำมาใช้เรียกโสภณียังหรือผู้หญิงที่ไม่ดีอย่างมากมายมาเป็นเวลานานแล้ว ได้ข่าวว่า ทางราชการได้สรรหาคำใหม่ขึ้นมาเรียกโสภณียังอีกคำหนึ่งแล้ว นั่นคือ *สตรีข่าเรือ*

นับว่าเป็นความพยายามอีกครั้งหนึ่งที่จะหาคำสุภาพมาใช้

4.3.4 การลดความหมายของคำ

ในภาษาไทยนั้นเมื่อจะสร้างคำนามขึ้นมาจากคำกริยาให้เติมคำว่า *คน ผู้ ช่าง* หรือ *นัก* ลงไปข้างหน้า แต่จะเลือกใช้คำไหนนั้นก็ ต้องพิจารณาให้เหมาะกับคุณภาพของคำนามที่ต้องการด้วย

คำว่า *คน* มีความหมายกลาง ๆ ว่า *มนุษย์*

คำว่า *ช่าง* หมายถึงผู้ชำนาญในการฝีมือหรือศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ช่างตัดเสื้อ ช่างไม้ ช่างไฟ คำนี้ใช้เติมได้ทั้งหน้าคำนาม และคำกริยา

คำว่า *ผู้* เป็นคำที่ใช้แทนคำว่า *คน* หรือสิ่งที่ถือเสมือนคน เช่น *ผู้นั้น ผู้นี้* และเป็นคำใช้ประกอบคำกริยาหรือประกอบคำวิเศษณ์ให้เป็นนาม เช่น *ผู้กิน ผู้ดี*

คำว่า *นัก* ใช้ประกอบหน้าคำอื่นหมายความว่า *ผู้* เช่น *นักเรียน ผู้ชอบ* เช่น *นักดื่ม นักท่องเที่ยว ผู้ชำนาญ* เช่น *นักเทศน์ นักดนตรี นักคำนวณ นักสืบ ผู้มีอาชีพในทางนั้น ๆ* เช่น *นักกฎหมาย นักแสดง นักเขียน*

ฉะนั้นคำที่มีความหมายกลาง ๆ มิได้ระบุคุณภาพก็คือ คำว่า *คน* กับ *ผู้* ส่วนคำที่แสดงคุณภาพด้วยก็คือ *ช่าง* กับ *นัก*

ในที่นี้จะขอยกคำว่า *คน* กับ *นัก* ขึ้นมาพิจารณาคู่กัน โดยจะถือว่า คำว่า *คน* เป็นคำกลาง ๆ ไม่แสดงคุณภาพ ส่วน *นัก* เป็นคำที่แสดงคุณภาพ

ถ้าจะให้หมายถึงคนทั่ว ๆ ไปที่ทำกริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยยังมิได้พิจารณาเรื่องคุณภาพก็ควรจะใช้คำว่า *คน* นำหน้าคำกริยานั้น ๆ เช่น *คนแกะสลัก คนปั้น คนวาดภาพ คนส่งเสียง คนร้อง คนร้องเพลง คนแต่งเพลง คนเล่นดนตรี คนแสดง ฯลฯ*

เมื่อคนที่ทำกริยานั้น ๆ สามารถทำได้ดี มีคุณภาพ ก็อาจจะเปลี่ยนจากคำว่า *คน* มาเป็น *นัก* ได้ เช่น *นักแกะสลัก นักปั้น นักวาดภาพ นักส่งเสียง นักร้อง นักร้องเพลง นักแต่งเพลง นักเล่นดนตรี นักแสดง ฯลฯ*

ขอให้สังเกตว่า ถ้ามีคำว่า *นัก* นำหน้า ก็หมายถึงผู้มีอาชีพในทางนั้น ๆ แต่ถ้ามีคำว่า *คน* นำหน้า หมายถึง คนที่ทำกริยานั้น ๆ เท่านั้น

ในหมู่ "คนที่ทำอะไรต่ออะไร" หรือ "นักอะไรต่ออะไร"

นั้น มีบางคนได้รับความนิยมนิยมหรือมีชื่อเสียงโด่งดังมาก ก็เรียกได้ว่าเป็น *ดารา* และในหมู่ "นักร้องต่ออะไร" นั้น ถ้าแสดงออกได้อย่างมีศิลปะก็เรียกได้ว่าเป็น *ศิลปิน* แต่ ดารา อาจจะไม่ใช่ ศิลปิน และ ศิลปิน อาจจะไม่ใช่ ดารา ก็ได้

เพราะฉะนั้น ใคร ๆ ก็สามารถที่จะเป็น คนส่งเสียง คนร้อง คนร้องเพลง หรือ ดารา ได้ มีบางคนเท่านั้นที่สามารถจะเป็นนักร้องได้ และมีน้อยคนนักที่จะเป็น ศิลปิน ได้

การใช้คำในลักษณะนี้อาจจะเป็นไปโดยมิได้ตั้งใจ แต่ก็ได้ทำให้ความหมายเดิมเสื่อมลงไป เช่นเดียวกับคำอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น บรมครู ผู้ดีแปดสาแหรก ดัดจริต ฯลฯ ผลเสียก็คือทำให้เครื่องหมายสื่อสารลดน้อยลงไป

4.3.5 การใช้คำที่มีความหมายเชิงสัมพันธ์

คำในภาษาบางคำที่แสดงคุณสมบัติอาจจะมี ความหมายไม่คงที่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปเปรียบเทียบกับอะไร

เพื่อนฝูงไม่ได้พบกันนาน ๆ อาจจะทักทายกันว่า "แหม ไม่ได้พบกันนาน *ผอมลง*นะ" คนที่ถูกทักว่าผอม อาจจะ *อ้วนกว่า*คนที่ทักก็ได้

ผู้ชมการประกวดสาวงาม อาจจะวิจารณ์ว่า "ยายคนนี้ไม่เห็น *สวย*เลย" ยายคนนี้อาจจะสวยกว่าคนวิจารณ์ก็ได้ เพียงแต่ว่าเธออาจจะสวยน้อยกว่าผู้ประกวดรายอื่น ๆ หรือวิจารณ์ว่า "แก่แล้วไม่มาประกวดเลย" ทั้ง ๆ ที่คนพูดอายุ 80 ปี แต่คนประกวดอายุ 25 ปี ก็ยังได้

เมื่อ 20 ปีก่อนโน้น นางงามสูง 160 ซม. ก็ถือว่า *สูง*แล้ว แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็น *เตี้ย* เพราะคนสูงต้องสูงประมาณ 170 ซม.

เมื่อ 30 ปีก่อนโน้น ผู้ชายไว้ผมระถึงต้นคอ ถือว่า *ผมยาว* แต่เดี๋ยวนี้กลายเป็น *ผมสั้น* เพราะผมยาวต้องถึงบ่าหรือเอว

นิสิตนักศึกษาปีหนึ่งมักจะมองเห็นพี่ ๆ ปีสุดท้ายเป็น *ผู้ใหญ่*หรือ *คนแก่* แต่ทันทีที่พ้นรั้วมหาวิทยาลัยออกไปทำงาน เธอ ๆ เหล่านั้นก็จะกลายเป็น *เด็ก*ไปทันทีเช่นกัน

เมื่อนักข่าวอายุ 25 ปี เขียนข่าวอาชญากรรม อาจจะเขียนว่า "สาววัย 50 ชมชื่นเด็กสาว" แต่นักข่าววัย 50 อาจจะเปลี่ยนใหม่เป็น "หนุ่ม *ใหญ่*" หรือ "หนุ่ม *ฉกรรจ์*" ก็ได้

ถ้าคนอายุ 45 ได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดี ก็จะมีผู้กล่าว

ว่าเป็น ประธานาธิบดีหนุ่ม แต่ถ้านอายุ 45 เพิ่งจะเรียนจบในระดับปริญญาตรี ก็อาจจะมีคนกล่าวว่าเป็นบัณฑิตก็ได้

ผู้หญิงบางคนอาจจะมีความเห็นว่าเป็นคนน่าเกลียด แต่เธออาจจะเป็นคนน่ารักที่สุดสำหรับสามีและลูกของเธอก็ได้

ฉะนั้นการเลือกใช้คำเหล่านี้จึงต้องคำนึงถึงกาลเทศะเป็นอย่างไร

4.3.6 การใช้คำผิดศักดิ์

การใช้ภาษาที่ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากอย่างหนึ่งก็คือ การใช้ราชาศัพท์ อันที่จริงคนสามัญทั่วไปที่มีได้อยู่ใกล้ชิดเบื้องยุคลบาทหรือเจ้านายพระองค์อื่น ๆ ก็มักจะใช้กันไม่เป็นหรือไม่คล่อง แม้แต่ครูภาษาไทยบางคนก็ยังต้องเปิดตำราอยู่เสมอ

อันที่จริงราชาศัพท์ในความหมายกว้าง หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้กับบุคคลระดับต่าง ๆ ที่ควรเคารพ นับแต่พระราชาลงมาจนถึงเจ้านาย พระภิกษุสงฆ์ ตลอดถึงคนธรรมดาสามัญด้วย ราชาศัพท์จึงเป็นเรื่องของการใช้ภาษา

คำที่ใช้ผิดกันบ่อย ๆ ก็มีผู้กล่าวถึงกันไว้มากมายแล้ว เช่น *ถวายการต้อนรับ ถวายเลี้ยง ทรงเสด็จ ทรงบรรทม* ฯลฯ เมื่อไม่นานมานี้ก็มีผู้เขียนทั่วทางหนังสือพิมพ์ว่าในหนังสือที่รัฐมนตรีเขียนถึงนายกรัฐมนตรีนั้นใช้คำลงท้ายผิดว่า "ขอแสดงความนับถืออย่างสูง" ที่ถูกต้องเป็น "ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง"

คำที่ผิดกันบ่อยอีกคำหนึ่งก็คือ "หมายกำหนดการ" จากข่าวที่ว่า พลตรีจำลอง ศรีเมืองออกหาเสียงหลายแห่งจนผู้ติดตามพากันบ่นว่า "เป็นการเดินหาเสียงที่โหดที่สุดเนื่องจากมีการเพิ่มหมายกำหนดการขึ้นอีก 2 หมาย รวมทั้งสิ้น 14 หมาย..."

มีหนังสือเกี่ยวกับวงการภาพยนตร์และเพลงต่างประเทศอยู่เล่มหนึ่งที่ออกมานานแล้ว เนื้อหาส่วนใหญ่แปลมาจากภาษาอังกฤษ จึงน่าจะเชื่อแน่ได้ว่าผู้แปลล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความรู้ภาษาอังกฤษดีทั้งสิ้น แต่คำแปลที่เป็นภาษาไทยยังเป็นที่น่ากลางแคลงใจอยู่ ดังข้อความต่อไปนี้

หมายกำหนดการของ Concert 2 รอบในฟิลิปปินส์คือบ่ายและค่ำของวันที่ 4 กรกฎาคม ก่อนหน้านั้นหนึ่งวันทางหนังสือพิมพ์ Manila Sunday Times ได้เสนอข่าวว่า ประธานาธิบดี Marcos และท่านผู้หญิง พร้อมด้วยบุตร และธิดาทั้ง 3 จะ

เสด็จมาเป็นแขกรับเชิญพิเศษใน concert ครั้งนี้ โดย Beatles ได้รับเกียรติให้เข้าเฝ้าฯท่านประธานาธิบดีที่พระราชวัง Malacanang ในเวลา 11 นาฬิกาของวันที่ 4 กรกฎาคม (ข้อความนี้ยกมาโดยไม่แก้ไข)

ข้อความข้างต้นนี้มีที่ผิดสำคัญอยู่ 3 จุด

หมายกำหนดการคือเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีที่จะต้องอ้างพระบรมราชโองการ คือ ขึ้นต้นด้วยข้อความว่า 'นายกรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพระราชวังรับสนองพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า เสมอไป.' ดังนั้นคำว่าหมายกำหนดการ จึงใช้เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีโดยเฉพาะ ลักษณะของเอกสารจะต้องอ้างพระบรมราชโองการ และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องนำหมายกำหนดการดังกล่าวนี้เสนอนายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อให้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เช่น หมายกำหนดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน 2532:2)

เสด็จ เป็นราชาศัพท์ แปลว่า ไป หรือ อยู่ เช่น เสด็จประพาส แปลว่า ไปเที่ยว

เข้าเฝ้า แปลว่า เข้าไปพบ หรือ เข้าไปหาเจ้านาย

การแสดงดนตรีหรือ Concert ในข้อความข้างต้นมีเพียงกำหนดเวลาที่จะแสดงเท่านั้น การใช้คำว่า หมายกำหนดการ ในข้อความประเภทนี้เป็นความบกพร่องที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ผู้ใช้อาจจะใช้ตามกันไปโดยไม่คิดว่าผิดก็ได้ แต่การใช้คำว่า เสด็จ และ เข้าเฝ้า กับประธานาธิบดีนั้นเป็นความบกพร่องที่ร้ายแรงกว่า เพราะผู้ใช้คิดว่าราชาศัพท์นั้นใช้ได้ทั้งกับเจ้านายและประมุขของประเทศ ในที่นี้ประธานาธิบดีไม่ใช่เจ้าจึงไม่อาจจะใช้คำเช่นนี้ได้

การเลือกใช้คำประเภทนี้ต้องอาศัยการเรียนรู้เรื่องกฎเกณฑ์การใช้ภาษาสุภาพและราชาศัพท์ หรืออาจจะใช้วิธีสังเกตก็ได้ การใช้ผิดแม้จะสื่อได้ แต่ก็ไม่เหมาะสมในสังคม

4.3.7 การใช้คำลักษณนาม

ในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้กันว่า ถ้าเป็นคนก็ใช้ว่าคน เช่น อาจารย์ 2 คน ถ้าเป็นสัตว์และสิ่งของบางอย่างก็ใช้ว่า ตัว เช่น หมู 2 ตัว โต๊ะ 2 ตัว

แต่ในสมัยโบราณยังมีคำลักษณะนามอย่างอื่นที่ใช้กับสัตว์ได้อีกด้วย
นั่นก็คือ อั้น ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

สมัยรัชกาลที่ 1

"อันพระตะบะนี้เปรียบประดุจสุนัขจิ้งจอกอันน้อย จะมาสู่พระ
องค์ซึ่งเป็นพระยาราชสีห์ได้ฉันท"

(ราชาธิราช ฉบับหอสมุด)

สมัยรัชกาลที่ 3

"เห็นเซอร์เซมรับรูกแต่งตัวรับเหมือนกันกับแต่งตัวชั้นมาหา
ฯพณฯ แล้วขึ้นขึ้นรับจับมือบอกให้นั่งไว้ตะอันเดียวกัน"

(พงศาวดารภาคที่ 62 ฉบับโรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร
พ.ศ. 2479)

ส่วนสัตว์และสิ่งของที่ใช้ค่านามเป็นคำลักษณะนามด้วย ที่เรียกว่า
คำลักษณะนามซ้ำชื่อนั้นก็มี เช่น

สมัยรัชกาลที่ 5

"ได้ส่งกุยเฮงสองเสือ เราให้ลุงจักษ์เสือหนึ่ง ให้นายเสนอ
เสือหนึ่ง"

(จดหมายเหตุรายวันของสมเด็จพระบรมราชาปิตุลาธิบดี
เจ้าฟ้ามหาวิชิต ฉบับโรงพิมพ์พระจันทร์ พระนคร
พ.ศ. 2499)

รัชกาลที่ 5

"เครื่องราชบรรณาการที่ส่งไปกรุงฝรั่งเศสครั้งนี้ เป็นของ
วิเศษต่าง ๆ มีลูกข่างอย่างข่อม 3 ข้าง พระราชทานไปเป็น
พาหนะพระที่นั่งสำหรับพระราชโอรสพระเจ้ากรุงฝรั่งเศสทั้ง 3
พระองค์ กับแตร 2 แตร เป็นต้น"

(วชิรญาณรายเดือน ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ กรุงเทพฯ
เล่ม 31)

สมัยรัชกาลที่ 3

"มัวนั้นมืออยู่ตามบ้านญวนบ้างท่าง ๆ บ้านละม้ายหนึ่งบ้างสองม้าย
บ้าง"

(คำให้การเรื่องทัพญวนในรัชกาลที่ 3 ฉบับโรงพิมพ์สยาม
บรรณกิจ พ.ศ. 2476)

สมัยรัชกาลที่ 4

"ชายคนหนึ่งจึงเปลี่ยนมัวตัวอื่นชื่อออกมา"

(จดหมายเหตุของหม่อมราโชทัยในนิราศลอนดอนและจด
หมายเหตุของหม่อมราโชทัย เรื่องราชทูตไปประเทศอังกฤษใน
รัชกาลที่ 4 ฉบับโรงพิมพ์สยามพาณิชย์การ พ.ศ. 2475)

"ข้าวงม้วนนี้เป็นสัตว์มีชาติมีสกุล ไม่ควรเรียกว่าตัวหนึ่ง สองตัว
ให้เรียกว่าข้างหนึ่งสองข้าง ม้าหนึ่งสองม้า แต่สัตว์เดียรรัจฉาน
นอกจากข้างม้านั้นให้เรียกว่าตัวหนึ่งสองตัว"

(ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394-2404 ฉบับโรง
พิมพ์ดำรงธรรม พ.ศ. 2511)

จะเห็นได้ว่า *หมา* (*สุนัขจิ้งจอก*) กับ *โต๊ะ* ซึ่งในปัจจุบันใช้
ลักษณะนามว่า *ตัว* นั้น แต่เดิมใช้ว่า *อัน* ส่วน *เสือ* กับ *แรด* ซึ่งปัจจุบัน
ใช้ว่า *ตัว* นั้น แต่เดิมมาใช้คำลักษณะนามซ้ำชื่อ

ส่วนคำประกาศในสมัยรัชกาลที่ 4 นั้นน่าจะแสดงว่า ก่อนการ
ออกประกาศ คำลักษณะนามของคำนาม *ข้าง* และ *ม้า* คงจะเป็นตัวข้าง
ข้าง หรือ *ม้าข้าง* เพิ่งจะบังคับให้ใช้เป็นคำลักษณะนามซ้ำชื่อในสมัย
รัชกาลที่ 4

ข้อความข้างต้นนี้ ตัวสะกดการันต์ใช้ตามแบบเดิม ไม่แก้ไขตาม
พจนานุกรมปัจจุบัน ส่วนข้อมูลได้จาก วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย เรื่อง
"การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำใน
ภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์" ของ วัลยา วิมุกตะลพ (รศ.ดร.วัลยา
ข้างขวัญยืน)

ในปัจจุบันหนังสือ *ลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* ระบุว่าคำ
ลักษณะนามของ *ข้าง* มี 3 คำ คือ *ตัว* ใช้สำหรับข้างป่า *เชือก* ใช้
สำหรับข้างบ้าน และ *ข้าง* ใช้สำหรับข้างชั้นระวาง ส่วน *ม้วน* นั้นไม่ได้
ระบุ ระบุแต่ *ม้วน* (*ที่รองนั่ง*) ว่าใช้ *ตัว*

ถ้าใช้ลักษณะนามสำหรับ *ม้า* ว่า *ม้า* ก็หมายความว่า เป็น "ม้า
ชั้นระวาง" นั่นเอง

คำถามต่อไปก็คือ "ชั้นระวาง" แปลว่าอะไร

"ชั้นระวาง" หมายถึง เข้าท่าเนียบ เข้าประจำการ (ใช้แก่
พาหนะของหลวง คือ ม้า ข้าง และเรือ)

"เข้าประจำการ" หมายถึง อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ประจำ อยู่ใน
ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ เช่น ทหารประจำการ

โดยสรุปก็คือ ข้างชั้นระวาง และ ม้าชั้นระวาง นั้นถือว่ามี

เกียรติมีศักดิ์เหนือกว่าช้างและม้าธรรมดา ผิดจากสัตว์อื่น ๆ ที่ต่ำศักดิ์
เป็นได้แค่ตัวเท่านั้น

การที่ในปัจจุบันมีผู้ใช้คำว่า "ม้าแข่ง 20 ม้า" นั้นคงไม่มีใคร
นึกถึง "ม้าชั้นระวาง" แต่คงจะนึกเกรงใจเจ้าของม้า ไม่อยากเรียก
ม้าเงินล้านว่าตัวมากกว่า เช่นเดียวกับที่เรียกนกเงินล้านว่า นก

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวถึงคำว่า
ตัว ไว้ว่า

ตัว 1 น. รูป, ตน, ตนเอง, คำใช้เรียกแทน คน
สัตว์ และสิ่งของบางอย่าง เช่น ตัวละคร ตัวหนังสือ;
ลักษณะนามใช้เรียกสัตว์และสิ่งของบางอย่าง เช่น ม้า 5 ตัว
ตะปู 3 ตัว เลื่อ 2 ตัว; ใช้เรียกผู้ที่ตนพูดด้วยในฐานะคนเสมอ
กันที่สนิทกัน เช่น ตัวจะไปไหม

ตัว 2 (คณิต) น. เรียกเลขในวิธีทำว่า ตัว เช่น
ตัวบวก ตัวลบ ตัวคูณ ตัวหาร

จะเห็นได้ว่า ตัว เป็นคำพ้อง 2 คำ คำแรกคือคำนามทั่วไป
ส่วนคำที่สองเป็นคำนามที่ใช้ในคณิตศาสตร์ ตัว คำแรกนั้นแม้จะระบุว่าเป็น
คำนาม แต่ก็ใช้ได้ถึง 3 อย่างคือ ใช้เป็นคำนาม เช่น

"อยากให้คุณเห็นหน้าตัวเองจะได้รู้ว่าเขียนตัวไม่เท่ากัน"

"ตัวเองก็ไม่อยากไปหรอก แต่จะไปเป็นเพื่อนคุณ"

คำลักษณนาม เช่น "คุณใส่เสื้อตั้ง 2 ตัว ไม่ร้อนหรือ"

และคำสรรพนาม เช่น "ตัวจะไปไหม"

อย่างไรก็ตามเนื่องจากภาษามีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และ
บางครั้งความเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปอย่างรวดเร็วมากจนคำที่เกิดใหม่
บางคำก็ยังมิได้บรรจุไว้ในพจนานุกรมฉบับนี้ เช่น คำว่า ตัวเอง ซึ่ง
หมายถึง "ผู้ที่ตนพูดด้วย" พจนานุกรมเพิ่งจะบันทึกคำว่า ตัว ซึ่งใช้ใน
ความหมายนี้เท่านั้น ดังในตัวอย่างว่า "ตัวจะไปไหม" ในอนาคตหาก
คำนี้ยังนิยมใช้กันอยู่ พจนานุกรมก็อาจจะต้องเพิ่มคำว่า ตัวเอง
ลงไปในฐานะลูกคำของ ตัว ก็ได้

หากเป็นเช่นนั้น การใช้ภาษาไทยก็คงจะยุ่งยากขึ้นไปอีกเพราะ
จะมีประโยคต่อไปนี้ออกมาให้คนฟังสับสน เช่น

"อยากให้ตัวเองเห็นหน้าตัวเองจะได้รู้ว่าเขียนตัวไม่เท่ากัน"

"ตัวเองก็ไม่อยากไปหรอก แต่จะไปเป็นเพื่อนตัวเอง"

ฉะนั้นการสร้างคำใหม่ขึ้นมาใช้ใหม่ บางครั้งก็อาจจะไม่ได้ช่วย

ทำให้การสื่อสารดีขึ้นก็ได้

แต่การสร้างคำใหม่ที่ช่วยในการสื่อสารก็มีอยู่มาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ คำลักษณนาม

ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ได้กล่าวไว้ในหนังสือลักษณะภาษาไทย ว่า

คำลักษณนาม คือคำที่กำหนดขึ้นไว้ใช้ท้ายคำคุณศัพท์บอกจำนวนนับหรือประมาณ (บางทีไว้ข้างหน้าก็มีและขยายคำคุณศัพท์อื่นอันได้แก่ นั้ นั้ นั้ นั้น ก็มี) เพื่อขยายคำนามข้างหน้า บอกรูปลักษณะและชนิดหรือประเภทของคำที่อยู่ข้างหน้าคำบอกจำนวนนับไปพร้อมกัน ช่วยทำให้คำที่มีหลายความหมายมีความหมายชัดเจนขึ้น เช่น กา 3 ใบ กับ กา 3 ตัว

.....

ลักษณนามที่มีใช้ในภาษาไทย เห็นได้ชัดว่าไม่ใช่เป็นคำที่กำหนดไว้ดั้งเดิมอย่างคำพื้นฐานอื่น ๆ นับได้ว่าเป็น คำสร้างใหม่ แต่ก็หาได้คิดค่าแปลกใหม่สร้างขึ้นเป็นพิเศษ ใช้จำเพาะลักษณนามแต่อย่างใดไม่ ส่วนมากได้มาจากคำนาม สรรพนาม กริยา และคำวิเศษณ์ที่มีอยู่แล้วบ้าง นำคำดังกล่าวมากำหนดใหม่ โดยอาศัยอุปมาเปรียบเทียบกับบ้าง โดยอนุโลมบ้าง กำหนดขึ้นจากการเลียนเสียงธรรมชาติบ้าง ซึ่งกำหนดลงไว้แน่นอนว่าคำใดใช้บอกลักษณะของอะไร เช่น เรือน เป็นลักษณนามของนาฬิกา

(บรรจบ พันธุเมธา 2540:160-161)

ที่ว่าคำลักษณนามเป็นคำสร้างใหม่หรือเป็นคำเก่าที่นำมากำหนดใหม่นั้นจะเห็นได้จากประวัติของคำไทย เพราะในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีลักษณนามใช้อยู่เพียง 3 คำเท่านั้นคือ คน ตัว และ อัน คน ใช้สำหรับคน ตัว ใช้สำหรับสัตว์ อัน ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นขนาดใด เช่น "พระพุทธรูปอันใหญ่อันราม ถ้าอันหนึ่ง วิหารอันหนึ่ง" ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น ภาษาที่มีอยู่ไม่พอใช้จึงคิดคำลักษณนามใหม่ ๆ ขึ้นใช้นับร้อยคำ

เนื่องจากการใช้ภาษานั้นเป็นเรื่องสมมติที่ต้องเรียนรู้และถ่ายทอด การใช้คำลักษณนามก็เป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้เช่นกัน ในฐานะเครื่องมือสื่อสารที่กำหนดใช้กันในภาษา อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าลักษณนามเป็นเรื่องของการท่องจำอย่างหนึ่ง แต่เป็นท่องจำในลักษณะซึมซาบ

เช่นเดียวกับที่ผู้ใช้คำนามในภาษาฝรั่งเศสต้องท่องจำไปโดยไม่รู้ตัวว่า คำใดเป็นเพศใด เช่น โຕีตะ กับ เก้าอี้ เป็นเพศหญิง พระจันทร์ เป็นเพศหญิง พระอาทิตย์ เป็นเพศชาย ส่วนผู้เรียนภาษาเยอรมันก็ต้องจำให้ได้ว่า พระจันทร์เป็นเพศชาย พระอาทิตย์เป็นเพศหญิง สาวโสดเป็นเพศกลางหรือไม่มีเพศ

ลักษณะนามในภาษาไทยก็มีลักษณะเช่นเดียวกับคำนามในภาษาฝรั่งเศสและเยอรมัน ในขณะที่ผู้เรียนภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันต้องจำให้ได้ว่าคำนามนั้น ๆ เป็นเพศใด ผู้เรียนภาษาไทยก็ต้องจำให้ได้ว่า คำนามนั้น ๆ ใช้ลักษณะนามว่าอย่างไร คำที่ใช้บ่อย ๆ ก็มักจะจำกันได้โดยอัตโนมัติ แต่คำที่ไม่ค่อยได้ใช้ก็มักจะจำกันไม่ได้เป็นธรรมดา คำประเภทนี้จึงมักจะกำหนดไว้ในตำรา เช่น ช้าง ให้ใช้ว่า ตัว เขือก และ ช้าง แล้วแต่กรณี ชลุษ ให้ใช้ว่า เหว สวีง ให้ใช้ว่า ปาก นอกจากตำราเรียนบางเล่มแล้ว หนังสือที่จะใช้อ้างอิงได้ก็คือ ลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งช่วยรวบรวมการใช้ลักษณะนามของคำนามไว้ได้ประมาณ 3,000 คำ

ปัญหาการใช้ลักษณะนามของภาษาไทยอยู่ที่คำเกิดใหม่ หรือคำสร้างใหม่ ไม่ว่าจะ เป็นคำนามที่มาจากภาษาไทยเองหรือที่มาจากภาษาต่างประเทศ ปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาใหม่ แต่เดิมเรามีวิธีแก้อยู่ 2 วิธี คือ วิธีแรก ใช้คำนามนั้น ๆ เป็นคำลักษณะนาม เช่น มือ 2 มือ ห่อง 2 ห่อง ครอบครวั 2 ครอบครวั ภาษา 2 ภาษา ฯลฯ วิธีที่สอง ใช้คำว่า อัน เช่น กันชน 2 อัน แปรง 2 อัน ฯลฯ

ในปัจจุบันนี้ การใช้คำนามเป็นคำลักษณะนามด้วยก็ยังคงมีอยู่ เช่น เครื่องช่าย 2 เครื่องช่าย แพลต 2 แพลต สโมสร 2 สโมสร ฯลฯ แต่คำว่า อัน ได้เสื่อมความนิยมลงไป คำที่ได้รับความนิยมในขณะนี้คือ ตัว

คำใหม่ ๆ ในภาษา (รวมทั้งคำเก่า ๆ บางคำ) บางคำก็ได้กลายเป็น ตัว ไปแล้ว ไม่ว่าจะ เป็น หุ่น ลิฟต์ บันไดเลื่อน กระบวนวิชา หน่วยกิต ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ "สินค้า" ทั้ง ๆ ที่ บางคำก็มีลักษณะนามใช้อยู่แล้ว

การใช้คำว่า ตัว มักจะถูกตำหนิอยู่บ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะเป็นคำที่ใช้กับ สัตว์ มีความหมายโดยนัยที่ไม่ดีนัก ซึ่งบางครั้งผู้พูดก็อาจจะไม่ทันนึก เช่น

"โลโก้ ปตท. ตัวแรกในอินโดจีน เปิดแล้วที่พนมเปญ"

"ถ้าจะให้มีความหมายพอกเงินจะต้องมีความหมายตัวใหม่ขึ้นมา"

"แต่เมื่อทุกคนยังไม่ได้หลักฐานตัวนั้นมา หลักการหรือคำตอบในเรื่องนี้ก็อย่างที่ว่ามาแล้ว คือเราเชื่อมั่นในมาตรฐานการทำงานของสำนักข่าวต่างประเทศเหล่านั้นหรือไม่ แค่นั้น"

"แม้แต่สหรัฐที่ออกมาเรียกร้องต่อญี่ปุ่นในเรื่องนี้ ก็ยังคงจำกัดการนำเข้าในเรื่องสิ่งทอ และสินค้าอีกหลายตัว"

"ภาพที่สำนักข่าวเอพีเผยแพร่ออกไปทั่วโลกนี้เป็นภาพของกล้องถ่ายภาพยี่ห้อไลก้ารุ่น เอ็ม 9 ที่ทางบริษัทไลก้า คาเมร่ากรุ๊ป แห่งเยอรมนี ผลิตขึ้นเป็นพิเศษเพื่อเฉลิมฉลองวาระกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตัวกล้องส่วนที่เป็นโลหะทำด้วยทองคำ 24 กะรัต ประดับเครื่องหมายกาญจนาภิเษกจะมีวางจำหน่ายสำหรับนักสะสมทั่วโลกเพียง 700 ตัวเท่านั้น"

โลกก็ ความหมาย หลักฐาน สินค้า และ กล้อง ที่กลายเป็น ตัว
ไปใน อาจจะมีหลายคนไม่รู้ลึกสะตูดหู เพราะความเคยชินในภาษาสมัยใหม่ แต่ลองพิจารณาประโยคต่อไปนี้

เพ็ญพิภตร ศิริกุล เป็นผู้จัดการดูแลศิลปิน ดังว่าศิลปินตัวแรกคืออิสซึนเสียวอีก. ให้ "โป้ง" วราวุธ บุรพาชยานนท์ เป็นศิลปินเบอร์แรกแต่สู้กับศิลปินเบอร์สอง "เจสัน ยัง" ไม่ได้เลย "กสิทซ์" ค่ายเจสัน ยัง ตัวเดียวก็เหลือจะดัง

หากยังมีผู้รู้สึกที่ไม่เหมาะสม คำว่า ตัว และ เบอร์ ซึ่งใช้กับ คน จึงไม่น่าจะใช้ได้

ศาสตราจารย์ หม่อมหลวง จิราญ นพวงศ์ ได้เคยกล่าวไว้ว่า
"...รถชนกันคนตาย 5 ศพ ผมบอกว่าใช้ไม่ได้ ลักษณะนามของคน ไม่ใช่ ศพ ลักษณะนามของคนต้อง คน คนมา 5 คน คน 5 คนมาได้ แต่ คนตาย 5 ศพ ก็ต้องพูดว่า คน 5 ศพตาย ถ้าพูดคน 5 ศพตายได้ละก็ คนตาย 5 ศพ ก็พูดได้ มันไม่ถูก คนตาย 5 คน จึงจะถูก เพราะว่าอะไร เพราะว่า คน คำหลังเป็นลักษณะนาม ลักษณะนามของคนว่า คน ไม่ใช่ ศพ ศพ เป็นลักษณะนามของ ศพ ได้ เช่น ในห้องนี้ ในศาลานี้มีศพ 2 ศพ ..."

(อุษา ประสงค์รัตน์ 2538:51-52)

ข้อความที่ยกมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า การรายงานข่าวต่อไปนี้ยังไม่ถูกต้อง

"...ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีเดินทางมาเยี่ยมเด็กนักเรียน
โรงเรียนพนัสศึกษาลัยที่ถูกรถ 18 ล้อชนเสียชีวิต 5 คน
และบาดเจ็บ 3 คน"

ผู้รายงานข่าวคงต้องการจะรายงานว่ "เด็กนักเรียนเสียชีวิต
5 คน" และ "เด็กนักเรียนบาดเจ็บ 3 คน" ลักษณะนามของ เด็กนัก
เรียน คือ คน ไม่ใช่ ศพ

ข้อผิดพลาดอยู่ที่การใช้คำลักษณะนามผิดในช่วงแรก ทำไมจึงผิด
พลาด ข้อนี้ตอบได้ในแง่ของ "ความคิดล่วงหน้า" นั่นคือ เมื่อ "ตาย"
หรือ "เสียชีวิต" ก็ต้องกลายเป็น ศพ จึงให้คำลักษณะนามล่วงหน้าไป
เสียเลยว่า ศพ ส่วน "นักเรียนที่บาดเจ็บ" ยังไม่ตาย จึงยังเป็น คน
อยู่

ข้อผิดพลาดในทำนองนี้จะเห็นได้ในอีกข่าวหนึ่งที่ว่า "นักเรียน
โรงเรียนกีฬาทำพิธีบวงสรวงหน้าไฟ 31 รูป" ลักษณะนามของนักเรียน คือ
คน ส่วนลักษณะนามของ เณร กับพระ คือ รูป ตอนที่ยังไม่ได้บวงสรวงก็เป็น
คน ต่อเมื่อบวงสรวงแล้วจึงจะเป็น รูป ได้

อนึ่ง "พระที่เป็นคน" เท่านั้นที่เป็น รูป แต่ถ้าเป็น "พระพุทธรูป"
จึงจะเป็น องค์

สำหรับ คน นั้นก็มีลักษณะนามว่า คน แต่ก็มีผู้พยายามใช้ให้พลิก
แพลงออกไป เช่น "ในวงดนตรีนี้มีนักดนตรี 20 ชีวิต" อาจจะแสดง
ว่า นักดนตรี ยังมีชีวิตอยู่ มาเล่นให้ฟังจริงโดยมิได้เปิดเทป

แต่ข่าวต่อไปนี้น่าฉงน "ประชาชนชมรมสังสวัริติแห่งประเทศไทย
เชิญชมประกวดอาหารเจกว่า 30 ชีวิต และผู้สนใจสมัครเข้าประกวด
แล้ว 20 คน" ไม่มีเหตุผลว่า ทำไมต้องใช้ต่างกัน

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ จึงเห็นได้ว่าการเลือกใช้คำ
ลักษณะนามต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

4.3.8 การใช้ผิดเพราะไม่รู้ความหมาย

การใช้คำผิดเพราะไม่รู้ความหมายมีอยู่มากมาย จะได้ยกตัว
อย่างมาพิจารณาเพียงบางคำ ดังนี้

ท่าน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวถึงคำว่า
ท่าน ไว้ว่าเป็น

คำใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย เป็นคำกลาง ๆ หรือแสดงความเคารพ, เป็นสรรพนามบุรุษ ที่ 2, ใช้แทนผู้ที่เราพูดถึงด้วยความเคารพ เช่น ท่านไม่อยู่, หรือโดยไม่เจาะจง เช่น อ้อลัททริย์ท่าน, เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3, เป็นคำที่ใช้ประกอบหน้าชื่อบรรดาศักดิ์หรือตำแหน่งแสดงความยกย่อง เช่น ท่านขุน ท่านอาจารย์

แต่ที่ใช้กันอยู่ในภาษาโดยมิได้ระบุไว้ในพจนานุกรมก็คือ คำว่า *ท่าน* นี้ ใช้เป็นคำนำหน้านามสำหรับ *ผู้พิพากษา* ได้ด้วย เช่น *ท่าน* วิจารณ์ *ท่าน* ประมวล ฯลฯ ความหมายโดยนัยก็คือการยกย่องบุคคลซึ่งเปรียบเสมือนกับตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในการตัดสินความนั่นเอง

ในปัจจุบันนี้มีบุคคลอีกประเภทหนึ่งซึ่งถือตนว่าเป็นผู้มีเกียรติควรแก่การได้รับความเคารพได้ เริ่มใช้คำว่า *ท่าน* เป็นคำนำหน้านามด้วย บุคคลประเภทนี้ก็คือ *ผู้แทนราษฎร* เช่น *ท่าน* ชวน *ท่าน* บรรหาร *ท่าน* เฉลิม *ท่าน* มนตรี *ท่าน* ทักษิณ ฯลฯ

นอกจากนี้ คำว่า *ท่าน* นี้ก็ยังได้ติดตัวต่อไปอีกจนแม้เมื่อมิได้รับเลือกตั้งให้เป็น *ผู้แทนราษฎร* แล้ว กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ แม้แต่อดีต *ผู้แทนราษฎร* ก็ยังคงใช้คำนำหน้านามว่า *ท่าน*

บางครั้งคำนี้ก็ยังสามารถกลายเป็นคำนำหน้านามสำหรับญาติผู้ใหญ่ของ *ผู้แทนราษฎร* ไปด้วย ดังเช่นที่นายตำรวจท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ว่า

"เรามีหมายจับแต่เฉพาะ *ท่าน* วิเชียรเท่านั้น ยังไม่ได้ไปถึง *ท่าน* สุชาติ"

แล้วคำว่า *ท่าน* นี้ก็ใช้เลยเถิดกันไป ถึงขนาดที่ว่า มีการถกแถลงอย่างค่อนข้างจะเป็นทางการในกรณีที่ดีอดีต *ผู้แทนราษฎร* มีเรื่องขัดแย้งกับ *ผู้แทนราษฎร* ว่า

"*ท่าน* ทวิชชกหน้า *ท่าน* วินัย"

การใช้คำว่า *ท่าน* จึงน่าจะได้รับการทบทวนใหม่เป็นอย่างยิ่ง

รวมหัว/สมหัว

รวมหัว หมายถึง "ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ"

สมหัว หมายถึง "สมุ่กระหม่อม, มั่วสมุ่ (ใช้ในทางที่ไม่ดี)"

จากความหมายข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า คำว่า *รวมหัว* มีความหมายเป็นกลาง ๆ จะนำไปใช้ในทางดีหรือทางร้ายก็ได้ เช่น

... มีวุ่นอยู่กับการออกข้อสอบเอนทรานซ์ปี 39 โดยไปแอบ
ขโมยเก็บรวมหัวกับอาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ อีก 240 ชีวิต
ที่โรงแรมแห่งหนึ่งในเมืองพัทธยา...

(มติชนรายวัน 1 มี.ค. 2539 หน้า 15)

ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่เคยได้รับการยกย่องอย่างนบถอบ และไม่
เพียงแต่ถูกลดคุณค่า กลับรวมหัวกันกลุ้มรุมทำร้าย ทั้งที่รู้ตัวและ
ไม่รู้ตัว

(มติชนสุดสัปดาห์ 9 เม.ย. 2539 น. 19)

แต่คำว่า *สมหัว* ใช้ในทางที่ไม่ดีเท่านั้น เช่น

"นี่พวกเธอ มา*สมหัว*อะไรกันอยู่ที่นี่ ทำไมไม่ไปเรียนหนังสือ"

"พวกผู้ร้ายพากันมา*สมหัว*เพื่อวางแผนปล้น"

ฉะนั้นจึงออกจะน่าแปลกใจที่มีโฆษณาชิ้นหนึ่งกล้าใช้คำนี้ใน

ทางที่ดี ดังนี้

สม(168)หัวของทีมเซลล์ทั่วประเทศ เพื่อระดมความคิด หาวิธี
ทำยอดขายให้ทะลุเป้า

คำถามก็คือ ใช้เพราะไม่รู้ หรือแน่ใจว่าจะเปลี่ยนความหมาย
ของคำได้

ลูกในไส้/ลูกบังเกิดเกล้า

เมื่อไม่นานมานี้มีข่าวใหญ่ในสังคมไทยข่าวหนึ่ง คือข่าวลูกฆ่าพ่อ
มีผู้เขียนวิเคราะห์เรื่องนี้กันอย่างมากมาย ดังเช่นข้อความที่ขอยกมา
เป็นตัวอักษรดั่งข้างล่างนี้

"ปิตุฆาต!!" คำนี้แม้จะฟังดูสลดสลายเพราะพริ้ง แต่ในความ
หมายนั้นเสียดแทงเข้าไปในจิตใจของผู้คน เพราะหมายถึง
การที่*ลูกในไส้*สังหาร*บิดาบังเกิดเกล้า*ของตนเอง... แม้จะ
โกรธเคืองชุ่นแค้นในการกระทำของ*ลูกในไส้* แต่ส่วนลึกแล้ว
ย่อมไม่มีแม่คนไหนจะสามารถพิพากษาว่าลูกตัวเองผิดได้ลงคอ

(มติชนรายวัน 6 มิ.ย. 2539 หน้า 2)

คำที่น่าสนใจในข้อความนี้ก็คือ *ลูกในไส้* คำนี้ พจนานุกรม ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ระบุว่า *ในไส้* เป็นภาษาปาก เรียก
ลูกที่เกิดจากตนว่า *ลูกในไส้*

หากจะถือความหมายในพจนานุกรมอย่างเคร่งครัด "ลูกในไส้"
ก็คงจะหมายถึง "ลูกแม่" เท่านั้น เพราะแม่เป็นผู้คลอดลูกออกมา

ถือได้ว่าเป็น "ลูกที่เกิดจากตน" แต่ในข้อความข้างต้นนี้ "ลูกในไส้" หมายถึงทั้ง "ลูกแม่" และ "ลูกพ่อ"

หากจะถามว่าใช้คำผิดความหมายหรือไม่ ก็คงจะตอบได้ว่าทั้ง ผิดและถูก ที่ว่าผิดก็คือผิดจากความหมายในพจนานุกรม อันเป็นความหมายที่สืบทอดกันมา ที่ว่าถูกก็คือ ใช้ในความหมายขยาย เพื่อให้ครอบคลุมว่า "พ่อก็มีส่วนทำให้ลูกเกิดมาเหมือนกัน ถึงจะไม่ได้คลอดออกมาเองก็ตาม" ทว่าจะทำให้ขยายไปถึง "หลานในไส้" "พี่ในไส้" "น้องในไส้" ฯลฯ ก็น่าจะห่างมากเกินไป ส่วนที่ใช้ว่า "เลือดในไส้" ดังในข่าวข้างล่างนี้ก็คงจะไม่ใช้

เพศชีวิตรัตนทศาว 19 ลูกแฝดอายุ 10 เดือน ถูกสามีทอดทิ้ง ต้องผจญน้ำท่วมตามลำพัง ออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพ ต้องขัง *เลือดในไส้* ไว้บนชั้นสองอย่างเดี๋ยวดาย

(มติชนรายวัน 9 พ.ย. 2538 หน้า 1)

อีกคำหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ *บิดาบังเกิดเกล้า* ซึ่งใช้คู่กันกับ *มารดาบังเกิดเกล้า* หมายถึง "พ่อและแม่ซึ่งทำให้เกิดมา" แต่สมัยนี้มีคำใหม่คือ *ลูกบังเกิดเกล้า* คำนี้ถือว่าเป็นคำเปรียบเทียบ หมายถึงลูกที่มีพฤติกรรมอันกลับกันกับพ่อแม่ หาใช่ลูกที่ทำให้พ่อแม่เกิดมาไม่ แต่อาจจะทำให้ "ตาย" ได้ด้วยซ้ำ ดังเช่น เรื่อง "ก่องข้าวหนีอชแม่"

สายพันธุ์

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวถึงคำว่า *พันธุ์* และ *ผสมพันธุ์* ไว้ ดังนี้

พันธุ์, **พันธุ์** น. พวกพ้อง, พี่น้อง, วงศ์วาน. (ป., ส.);

เทือกเถา, เหล่ากอ; พี่.

ผสมพันธุ์ ก. สืบพันธุ์, คัดเลือกพันธุ์ที่มีคุณภาพมาผสมกัน,

ประสมพันธุ์ ก็ว่า.

ตามความหมายข้างต้นนี้ ทั้งสองคำน่าจะใช้ได้กับทั้งคน สัตว์ และ พืช แต่น่าแปลกที่เรานิยมใช้กับ สัตว์ และ พืช เท่านั้น ตัวอย่าง เช่น

"เขานำพ่อวัวพันธุ์ดีจากต่างประเทศมาผสมพันธุ์กับแม่วัวพันธุ์พื้นบ้าน"

"เจ้าแดงเป็นหมาพันธุ์ดี หน้าเด่น หลังอาน หูตั้งและหางเป็นพวง"

"อาจารย์ชอบผสมพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ"

"กระทรวงเกษตรจะแจกพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ให้ชาวนา"

นอกจากคำว่า *พันธุ์* แล้ว เรายังได้สร้างคำใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่งด้วย นั่นก็คือ *สายพันธุ์* คำนี้เราก็นิยมใช้กับสัตว์และพืชเหมือนกัน เช่น

"ม้าคอกนี้มาจากสายพันธุ์ที่ดี"

"เขากำลังทดลองปลูกมะม่วงสายพันธุ์ใหม่"

ยังไม่เคยได้ยินพ่อแม่ร้ายใจกล่าวก่อนว่าจะต้องหา "หนุ่มพันธุ์ดี ๆ มาผสมพันธุ์กับลูกสาว"

เมื่อใดก็ตามที่มีการใช้คำเหล่านี้กับคน ก็มักจะเป็นไปในทางลบ หรือมิได้ยกย่องเท่าที่ควร หรือเห็นเป็นเพียง "สิ่งของ" หรือ "สินค้า" ชนิดหนึ่งเท่านั้น เช่น

"แม่ 'ครับ' (CRUB) วงดนตรีของหนุ่มวัยกระเตาะสายพันธุ์ใกล้เคียงกันจะตามออกมาในช่วงกลางปี แต่ดูเหมือนว่าจะขาด 'พลัง' ในหลาย ๆ ส่วน"

"ขณะที่ 'ทักษิณ' กระดึกระด๊าได้ผสมพันธุ์ยก 2

ฉะนั้นเมื่อได้อ่านข่าวที่กล่าวว่า

"สภาการศึกษาเชิญมอบรางวัล-สืบทอดที่ร่วมยกเครื่องผลิตแม่พิมพ์สายพันธุ์ใหม่..."

ไม่ต้องห่วงเรื่องเงินโดยเฉพาะถ้าโครงการดีมีเหตุผล ประกันได้ว่าจะได้ครูพันธุ์ใหม่... จุดสำคัญผู้บริหารสถาบัน

ราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและมหาวิทยาลัยต้องประสานกันให้ได้ เพราะเวลานี้แยกกันคนละส่วน เป็นอาจารย์คนละพันธุ์..."

จึงรู้สึกไม่สบายใจนัก

อวยพร/อัญเชิญ

ในช่วงปีใหม่ที่ผ่านมานี้ได้มีโอกาสขอบคุณผู้มีชื่อเสียงหลายท่าน และหลายคนมากล่าว "อวยพร" ทางทีวี

ท่านที่เป็นผู้ใหญ่จริง ๆ ท่านจะกล่าวในทำนองว่า

"ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงดล

บันดาลให้ท่านมีความสุขในโอกาสปีใหม่นี้"

หรืออย่างย่อหน้อยก็จะกล่าวในทำนองว่า

"ขอให้มีความสุขในโอกาสปีใหม่นี้"

ซึ่งก็หมายความว่า เป็นความปรารถนาที่อยากจะให้ผู้อื่นมีความสุข

ขอให้สังเกตว่าท่านเหล่านั้นมิได้คิดว่าตัวท่านเองมี "อำนาจ" หรือ "บารมี" หรือมี "พร" เพียงพอที่จะมอบให้แก่ผู้อื่นได้ จึงต้องขอพรจากผู้ที่เหนือกว่ามาให้

ในขณะที่เดียวกันก็มีดารารุ่น ๆ สาว ๆ หน้าใส ๆ ออกมาพูดกันอย่างคล่องแคล่วว่า

"ผมขออวยพรให้ผู้ชมมีความสุข" หรือ "หนูขออวยพรให้แฟน ๆ มีความสุข"

ในวัฒนธรรมไทยนั้น ถือกันว่าในโอกาสอันเป็นมงคลนั้น "ผู้น้อย"

ต้องไป "ขอพร" ผู้ใหญ่ ไม่ใช่ไป "อวยพร" ผู้ใหญ่ ความหมายดังกล่าวนี้จะหาไม่ได้ในพจนานุกรม เพราะพจนานุกรมเพียงแต่ระบุไว้ว่า

อวย 1 ก. ให้ เช่น อวยพร, โบราณใช้ว่า โยย ก็มี การใช้คำให้ถูกกาลเทศะนั้นเป็นเรื่องของวัฒนธรรมที่สั่งสมกัน มาเป็นความหมายโดยนัยที่ไม่มีในพจนานุกรมเช่นเดียวกับคำว่า *อัญเชิญ* ซึ่งพจนานุกรมเก็บความหมายไว้ว่า

อัญเชิญ ก. เชิญด้วยความเคารพนับถือ เช่น อัญเชิญพระพุทธรูปไปประดิษฐานในพระอุโบสถ. (ช. อัญเชิญ).

นอกจากผู้น้อยไม่สมควรจะ "อวยพร" ผู้ใหญ่แล้ว ก็ยังไม่จำเป็นต้อง "อัญเชิญ" ผู้ใหญ่ให้ไปทำอะไรด้วยความเคารพด้วย

เพราะผู้ใหญ่เป็นคน ไม่ใช่พระพุทธรูป

โษษุภักย

คำว่า *โษษุ* เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต หมายถึง ริมฝีปากหรือ ปาก ในภาษาไทยนำมาใช้เป็นราชาศัพท์และใช้ในวรรณคดี

ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ระบุลูกคำของ *โษษุ* ไว้อีก 2 คำ คือ *โษษุชะ* กับ *โษษุภักย*

โษษุชะ เป็นคำทางวิชาภาษา หมายถึงอักษรที่มีเสียงเกิดจากริมฝีปาก อันได้แก่ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม และ ว

โษษุภักย หมายถึง ภักยที่เกิดจากคำพูด

ถึงแม้ว่าพจนานุกรมจะให้ความหมายไว้เพียงสั้น ๆ เท่านั้น แต่ก็เป็นที่รู้สึบนื่องกันมานานว่า หมายถึงภักยที่เกิดจากคำพูดของผู้พูดเอง หรือ "ปากของตนนำภักยมาให้ตน" เช่น สมมติว่ามีชาวอันไม่เป็นมงคล

ซึ่งอาจจะเป็นที่ขุบขิบกันไปทั่ว แต่ไม่มีใครกล้าพูดออกมาดัง ๆ หรือ
ตรง ๆ จึงได้แต่ปรามกันว่า

"เรื่องนี้คุณอย่าพูดไปนะ มันเป็นเรื่องขุบขิบ"

บางรายก็อาจจะพูดจาพาดพิงถึงผู้อื่น โดยไม่นึกว่าบุคคลผู้นั้นจะได้ยิน
แต่บังเอิญมีคนแอบอัดเทปนำไปเปิดให้ฟัง "ขุบขิบ" จึงมาถึง "เจ้าของ
โอบุช" จนได้

แต่เมื่อไม่นานมานี้เองก็มีผู้เขียนเรื่องเกี่ยวกับผู้ร้ายรายหนึ่งที่
กำลังหนีตำรวจอยู่ ในขณะที่กำลังนั่งดื่มเหล้าอยู่นั้น ก็มีเสียงตำรวจ
เรียกชื่อของตนดังขึ้นที่หน้าบ้าน ผู้ร้ายรายนั้นจึงตกใจมาก ผู้เขียนได้
บรรยายว่า

เขานึกไม่ถึงว่า "โอบุชขุบขิบ" ที่เขาหวังใจจะมาเร็วถึงขนาดนี้
"โอบุชขุบขิบ" ในที่นี้จึงกลายเป็น "ปากของคนอื่นนำขุบขิบมาให้ตน"

ซึ่งเปลี่ยนไปจากความหมายเดิมมาก

ถ้ามีผู้ใช้ตามมาก ๆ ก็คงจะถือได้ว่าความหมายขยายไป แต่
ถ้าใช้ผิดอยู่คนเดียวก็จะต้องศึกษาความหมายของคำนี้เสียใหม่ เพราะ
คำนี้มีความหมายแฝงหรือความหมายเฉพาะอยู่แล้ว

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาการเลือก
ใช้คำในปัจจุบันเท่านั้น ผู้ศึกษาพึงสังเกตต่อไป

4.4 การใช้ผิดจนกลายเป็นถูก

ได้เห็นและอ่านประโยคภาษาไทยสมัยใหม่ชนิดหนึ่งที่สะดุดตาและ
หุนหัน นั่นก็คือประโยคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

"แกรนเดอร์ตัวนี้ถูกตกได้เมื่อปี 1990 หนักถึง 1,400 ปอนด์"

"ไม่ซ้ำ เพราะทุกเพลง ถูกร้องเป็นครั้งที่ 2"

"เนื่องจากเป็นน้องชายแท้ ๆ ของ ธเนศ วรากุลนุเคราะห์
ทำให้ จิโรจ เจ้าของอัลบั้ม แม่แรง ถูกคิด ว่าใช้เสียง
พี่ชายช่วยในการทำเพลง"

สิ่งที่สะดุดตาและหุกก็คือ การใช้คำว่า ถูก หน้าคำกริยา

คำ ถูก ในลักษณะนี้แต่เดิมมาเป็นกริยาช่วยแสดงว่าประธาน
ของประโยคเป็นผู้ถูกทำ มักใช้ในข้อความที่ทำให้ผู้ถูกทำเดือดร้อนหรือ
ไม่พอใจ เช่น ถูกตำ ถูกตี ถูกตบ ถูกกระแทบ ถูก(ตำรวจ)จับ ฯลฯ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะนี้คือ มีการใช้คำว่า ถูก กับ

คำกริยาแทบทุกชนิด โดยไม่สนใจว่าจะมีความหมายว่า "เดือดร้อน หรือไม่พอใจ" หรือไม่ เช่น ถูกเชิญ ถูกชม ถูกยกย่อง ฯลฯ เช่นเดียวกับ passive voice ในภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นอิทธิพลของ passive voice อย่างเด่นชัดที่สุด ถูกตัก ก็คือ was caught, ถูกร้อง ก็คือ was sung, ถูกคิด ก็คือ was thought นั่นเอง

คนไทยที่ใช้ภาษาเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รู้ภาษาอังกฤษก็ได้ แต่เป็นผู้เขียนแบบภาษาที่ดี เมื่อเห็นเขาใช้กันบ่อย ๆ จนติดติดตา ก็ใช้ตาม ๆ กันไป ต่อไปเราอาจจะได้เห็นประโยคดังต่อไปนี้

"เรื่องนี้ถูกเขียนขึ้นมาหลังจากที่ข้อมูลได้ถูกเก็บมานาน จนความคิดถูกผุดขึ้นมาว่า ต่อไปนี้ภาษาไทยก็คงจะถูกเขียนถูกอ่านอย่างนี้ สิ่งที่เคยถูกไม่เข้าใจ ก็คงจะถูกเข้าใจไปเอง และข้อความแบบนี้ก็คงจะถูกนิยมโดยคนอ่านมากมายอย่างแน่นอน"

ถ้าอ่านได้อย่างไม่สะดุดเลย ก็หมายความว่า "ถูกจนถูก" ไปแล้ว

มีคำอยู่มากมายในภาษาไทยที่อาจจะเริ่มใช้ด้วยความเข้าใจผิดในตอนแรกก็อาจจะถูกผู้รู้ติติง แต่แล้วในที่สุดผู้รู้ก็กลายเป็นผู้แพ้เพราะผู้ใช้ภาษาร่วมใจกันใช้อย่างนั้น

ขอยกตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นมานานแล้ว คือคำว่า ทัศนจักร คำนี้เคยมีผู้นิยามว่า ถ้าแยกศัพท์กันจริง ๆ ก็จะได้ว่าทัศน (จากบาลีว่า ทสฺสน จากสันสกฤตว่า ทรุศฺน) ซึ่งหมายถึง "ความเห็น, การเห็น, เครื่องรู้เห็น, สิ่งที่เห็น, การแสดง" + จจร (จากบาลีสันสกฤต) ซึ่งหมายถึง "เคลื่อนไม่ได้, ไปไม่ได้" รวมความแล้วน่าจะแปลว่า "ไปเห็นไม่ได้" หรือ "ไม่ได้ไปเห็น" แต่ผู้ใช้ภาษาไทยได้พร้อมใจกันแยกศัพท์เสียใหม่ กลายเป็น ทัศน + จจร แปลว่า "ไปเห็นได้" หรือ "ท่องเที่ยว" นั่นเอง

ทุกวันนี้ก็เป็นที่ยอมรับกันในภาษาไทยแล้วว่า ทัศนจักร แปลว่า "ท่องเที่ยว" เป็นการคิดแบบไทย

คำต่อมาที่ยังใช้คู่กันอยู่ก็คือ ภาพพจน์/ภาพลักษณ์ คำว่าภาพพจน์ หมายถึง "คำพูดที่เป็นส่วนนโวหารทำให้นักเห็นเป็นภาพ" มาจากภาษาอังกฤษว่า "figure of speech" ส่วน ภาพลักษณ์ หมายถึง "ภาพที่เกิดจากความนึกคิดหรือที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น" จากภาษาอังกฤษว่า "image"

ตัวอย่างของข้อความที่ใช้ได้ถูกต้องตามความหมายนี้มาจากข่าว

การมาตกรรมนางงามรุ่นเล็กของอเมริกา ซึ่งมีผู้ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยว่า

"ใครจะไปรู้ อีกหน่อยเมื่ออายุ 12 เด็ก ๆ เหล่านี้ อาจจะอยากผ่าตัดเสริมหน้าอกขึ้นมาก็ได้" บรู๊กล์ ซึ่งลาออกจากตำแหน่งกรรมการตัดสินความงาม เนื่องจากอึดอัดใจต่อ*ภาพลักษณ์* การประกวดนางงามรุ่นเล็กที่มีการแต่งหน้า แต่งตัวให้เด็กมากเกินไป และเป็นไปอย่างไม่เหมาะสมให้ความเห็น

ในขณะเดียวกันก็มีผู้ใช้คำว่า*ภาพพจน์*ในความหมายอันเดียวกัน ดังนี้
ภาพพจน์ การทำงานของตำรวจยังหละหลวม ดีแต่อาศัยความเชื่อเป็นพื้นฐาน องค์กรณ์ในกระบวนการยุติธรรมจึงไม่ค่อยเชื่อถือ

แสดงว่าผู้ใช้เข้าใจว่า *ภาพพจน์* คือ image และมีผู้เข้าใจตามมากมาย จึงขึ้นอยู่กับผู้ใช้ภาษาว่า จะใช้สองคำนี้คู่กันไปในความหมายเดียวกัน หรือจะทิ้งเสียคำหนึ่ง

อีกคำหนึ่งที่ใช้กันทั่วไปแล้วก็คือ *เข้าเมือง/ออกเมือง* ซึ่งคงจะมาจาก "in bound/out bound" ทั้ง ๆ ที่ในภาษาไทยต้องใช้ว่า "ออกจาก + สถานที่" และ "ออก + คำนามอื่น ๆ" เช่น ใช้ว่า "ออกจากเมือง" (ออกจาก+สถานที่) "ออกเอกสาร" (ออก+ คำนามอื่น ๆ) แต่คำนี้ก็ใช้กันมาก จนในที่สุดก็มีผู้พูดเลียนแบบตามว่า "เมื่อเข้า*ออกบ้าน*ตีห้าถึงที่ทำงานสองโมงเช้า *ออกที่ทำงาน*ตอนเย็นก็รีบไปโรงพยาบาล *ออกโรงพยาบาล*อีกที่ก็เกือบสี่ทุ่ม" รวมทั้งในหัวข้อข่าวที่เขียนว่า "เอกสาร*ออกประเทศ*ทำ 1 วันเสร็จ" โดยที่เนื้อหาข่าวโดยละเอียดมีว่า

"สำนักบริการแรงงานไทยไปต่างประเทศได้พัฒนาและจัดเก็บข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้สามารถลดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นลง ทำให้การดำเนินการ*ออกเอกสาร*ต่าง ๆ รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการ*ออกแบบรายการการเดินทางไปทำงานนอกราชอาณาจักร* (แบบ จง.12) ซึ่งขณะนี้เอกสารดังกล่าว สามารถออกทันภายในวันเดียว"

ขอให้สังเกตว่า คำว่า *ออก* ในเนื้อหาข่าว ตามมาด้วยคำนามอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สถานที่ทั้งสิ้น

นี่คือสิ่งที่จะเกิดขึ้น หากเราละเลยเรื่องปัญหาการเลือกใช้คำ

4.5 สรุป

บทนี้กล่าวถึงปัญหาการใช้คำภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย และปัญหาการใช้คำไทยอย่างไม่เหมาะสม โดยได้ยกเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้มากล่าวคือ ภาพลักษณ์ของคำ การใช้คำหยาบ การใช้คำสุภาพ การลดความหมายของคำ การใช้คำที่มีความหมายเชิงสัมพันธ์ การใช้คำผิดศักดิ์ การใช้คำลักษณนาม การใช้ผิดเพราะไม่รู้ความหมาย และการใช้ผิดจนกลายเป็นถ้อย